

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خبرنامه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

دوره جدید، سال هفتم، شماره شصت و دوم، آذر ۱۳۹۸

وزیر علوم، تحقیقات و فناوری:
پژوهشگاه یکی از نهادهای نمادین در فرایند تمدنی و فرهنگی کشور است

تجلیل از
دکتر پورنامداریان
به عنوان استاد نمونه کشوری

دکتر غلامی: پژوهشگاه می تواند نقش مؤثرتری در پویایی و تداوم نظام تولید ملی و نوآوری کشور ایفا کند
دکتر عاملی رنانی: تاریخچه ۵۵ ساله پژوهشگاه تراکمی از تجربه هاست
دکتر داوری اردکانی: اگر اخلاق در جان مردم نباشد، علم به وجود نمی آید
دکتر غفاری: علوم انسانی باید جایگاه واقعی و حرمتش را در کشور به دست آورد
دکتر قبادی: به لطف الهی آرمان پژوهشگاه دانایی محور، تمدن گرا، جامعه مدار و بدون دیوار را عملی می سازیم

نشست خبری هفته پژوهش پژوهشگاه

روز دوشنبه، ۱۸ آذرماه ۱۳۹۸، نشست خبری هفته پژوهش پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با حضور اهالی رسانه و اصحاب قلم برگزار شد.

در ابتدای نشست دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه با اشاره به تلاش‌ها و کارنامه یک‌ساله این مرکز از آذرماه سال گذشته تا کنون، گفت: کارنامه یک‌ساله پژوهشگاه را می‌توان در سه بخش؛ دستاوردهای ساختاری و اجرایی مؤثر، دستاوردهای حوزه پژوهش و فعالیت‌های علمی، اقدامات و موفقیت‌های راهبردی تقسیم کرد و در مورد هر کدام شرح داد.

دکتر قبادی با اشاره به نام‌گذاری هفته پژوهش تأکید کرد: امسال هفته پژوهش با شعار «پژوهش و افق‌های پیشرفت» اجرا می‌شود. با توجه به خط مشی کلان پژوهشگاه و بر مبنای اساسنامه برنامه توسعه راهبردی، پژوهشگاه به سمت کاربردی شدن و ارائه خدمات تخصصی مستقیم به خود مردم و بالینی‌سازی مشاوره‌های علمی پیش می‌رود که گرفتن مجوز مرکز نوآوری علوم انسانی و افزایش تعداد قراردادهای ۴۲ مورد در یک سال گذشته جزو برنامه‌های پژوهشگاه بوده است. این روند با افزایش طرح‌های کاربردی، تعداد پروژه‌های کارفرمایی اخیراً به حدود ۶۰ مورد رسیده است.

رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ادامه داد: هم‌اکنون نزدیک به نیمی از اعضای هیأت علمی ما با نهادها و سازمان‌های بیرونی همکاری علمی و پژوهشی دارند و ما برای نخستین بار ۱۲ مقاله علمی بین‌المللی معتبر را در طی یک‌سال منتشر کردیم که از جمله فعالیت‌های قابل توجه اعضای هیأت علمی پژوهشگاه به شمار می‌آید. حضور پررنگ در عرصه عمومی و مجازی، یکی دیگر از دستاوردهای جدید است؛ چهارمین فعالیت ما گرفتن مجوز مرکز نوآوری علوم انسانی برای اولین بار در پژوهشگاه است، ما می‌خواهیم به سمتی برویم که علوم انسانی بتواند خدمات خود را به‌صورت کلینیکی ارائه کند و این، یعنی اثربخشی عملی و عینی علوم انسانی. در واقع دانشگاه نسل اول آموزش‌محور بود و دانشگاه نسل دوم پژوهش‌محور و نسل سوم کارآفرین، اما در ورود به نسل چهارم به دنبال آن هستیم که در سیاست‌گذاری‌ها اثربخش باشیم و در حوزه‌های تصمیم‌سازی وارد میدان شویم. همچنین ما در حوزه بیانیه گام دوم نشست‌های متعددی داشتیم که امیدواریم در این چند ماه که از صدور بیانیه گذشته است، شاهد نتایج کاربردی آن نیز باشیم.

در ادامه دکتر علیرضا ملایی توانی، رئیس ستاد هفته پژوهش و معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه در مورد جزئیات برنامه‌های پژوهش پژوهشگاه از روز شنبه ۲۳ آذرماه ۹۸ تا روز دوشنبه ۲۵ آذرماه ۹۸ توضیحات کاملی ارائه کرد و گفت: حدود ۱۰۶ اثر در دست انتشار داریم که از سالنامه پژوهشی پژوهشگاه نیز طی این هفته رونمایی خواهد شد. همچنین طی این هفته‌ها یک نمایشگاه داخلی برگزار می‌شود و در این نمایشگاه مشاوره‌های تحصیلی، مشاوره به خانواده‌ها و مشاور فلسفی به والدین ارائه خواهد شد. این در حالی است که در نمایشگاه فن بازار در نمایشگاه بین‌المللی نیز غرفه خواهیم داشت و همین خدمات را به صورت رایگان ارائه می‌کنیم. همچنین الهام ابراهیمی، سرپرست مدیریت نوآوری و کاربردی‌سازی پژوهش‌ها و مسئول برگزاری فن بازار نیز در مورد برپایی نمایشگاه فن بازار از ۲۶ تا ۲۹ آذرماه ۹۸ در محل نمایشگاه بین‌المللی، گفت: پژوهشگاه علوم انسانی سه کارگاه با عناوین «جایگاه فناوری در زندگی معاصر بر پایه نظریه‌های علوم انسانی»، «تیپ‌شناسی شخصیت و عملکرد شغلی» و «شیوه‌های مدیریت مصرف رسانه» در نمایشگاه فن‌بازار برگزار می‌کند که مدرسان این کارگاه‌ها از اعضای هیأت علمی پژوهشگاه هستند. در ادامه جلسه پرسش و پاسخ با حضور اهالی رسانه و قلم برگزار شد.

دکتر غلامی در مراسم هفته پژوهش پژوهشگاه:

پژوهشگاه می تواند نقش مؤثرتری در پویایی و تداوم نظام تولید ملی و نوآوری در کشور ایفا کند

به گزارش روابط عمومی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دکتر منصور غلامی، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری صبح روز شنبه، ۲۳ آذرماه ۱۳۹۸، با حضور در مراسم افتتاحیه هفته پژوهش پژوهشگاه به عنوان مهمان ویژه این مراسم سخنرانی کرد.

دکتر غلامی با عرض تبریک به مناسبت هفته پژوهش گفت: بی تردید، پژوهش از جمله ستون های بنیادین پیشرفت و شکوفایی استعدادها و توانمندی های اعضای هر جامعه ای است؛ از همین رو، اختصاص هفته ای در سال، به منظور پاسداشت و تأکید بر اهمیت و اهتمام به آن، کاملاً موجه و شایسته قدرانی است. موجب خوشحالی است که در این ایام مغتنم، در خدمت شما عزیزان در بزرگ ترین پژوهشگاه علوم انسانی کشور که یکی از نهادهای نمادین در فرایند تمدنی و فرهنگی کشور است، حضور دارم، چرا که در سایه علوم انسانی و چنین دانش ها و معرفتی است که دستیابی به توسعه دیگر دانش ها و پیشرفت فراگیر و تعالی جامعه میسر می شود. از این روی، فرصتی در خور تلقی می شود که در جمع فرهیختگانی حضور داشته باشم که نه تنها در پیشبرد و اعتلای پژوهش های علوم انسانی در کشور، نقشی اساسی دارند، بلکه در دیده بانی و نقد دیدگاه ها و اندیشه های جهانی به فعالیت اتربخش مشغولند و لازم است به واسطه آن از مسئولان پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی تشکر کنم.

دکتر غلامی ادامه داد: در سال های اخیر که رویکرد کاربردی سازی دانش و عطف آن به موضوعات و مسائل مبتلا به جامعه به عنوان

سیاست راهبردی در دستور کار پژوهشگاه قرار گرفته است، به نظر می رسد با توجه به درهم تنیدگی این مسائل با مقولات بنیادینی چون انسان و فرهنگ، لازم است پژوهش های راهگشا در حوزه های مختلف مطالعاتی علوم انسانی بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد و راهکارهای همه جانبه ای برای افزایش اثربخشی آن در میان اعضای جامعه تدبیر شود.

وزیر علوم، تحقیقات و فناوری تأکید کرد: بر این اساس، می خواهم سخن خویش را به اولویتهایی معطوف کنم که با لحاظ آنها می توان به افاده فایده بهینه در این قلمرو امید داشت. از جمله نخستین مسائلی که می بایست از منظر پژوهش های کاربردی اتربخش در مرکز توجه قرار گیرد، هدف گذاری علوم انسانی در زمینه تقویت گفتمان بومی سازی و تناسب و تناظر دستاوردهای پژوهشی این حوزه است. طبعاً در این مسیر، مسأله یابی پژوهشی این حوزه هم واقع بینانه تر خواهد شد و هم با نظام ملی نوآوری و فراوری سازی نتایج علم انطباق پیدا خواهد کرد. حتی در حوزه هویت، تعیین راهکارهای علمی و روشمند تداوم و بالندگی آن، آینده تعاملات ما با جهان، آینده نسل ها و مسأله هویت آنان نیز از مطالعات مسأله محور علوم انسانی بر خواهد آمد. همچنین ابعاد حقوق شهروندی در دنیای معاصر نیز در زمره مسائل علوم انسانی است، هر عضو جامعه برای آنکه موقعیت خویش را در نظام اجتماعی و سلسله مراتب فعالیت های معطوف به پیشرفت درونی کند، در درجه نخست نیازمند آن است که درک روشنی از هویت خود به دست آورد. تردیدی نیست که برای رسیدن به هویتی مستحکم و قابل اتکاء گنجینه تاریخی و تمدنی جامعه چونان منبعی لایزال عمل می کند و به لطف خداوند جامعه ایرانی به واسطه سابقه تمدنی ژرف و میراث فرهنگی غنی این ظرفیت را دارد که همواره بنیادهای هویتی پایدار را فراهم آورد.

دکتر غلامی ادامه داد: در عین حال باید توجه داشت که مؤلفه های تقویت هویت در دوران های مختلف متنوعند. مؤلفه های آن شامل درک وظایف مختلف در قبال فرهنگ، هنجارها، محیط زیست، مشارکت سیاسی، حراست از پالودگی زبانی، احترام به تنوع قومی و مذهبی و امثال آن است. حق مشارکت در آفرینش و تحول فرهنگ، مشارکت انتقادی در فرایندهای برنامه ریزی و سیاست گذاری، دیده بانی

دائمی اجرای سیاست‌ها و به عینیت رساندن احساس مسئولیت اجتماعی در سطوح مختلف فردی، اجتماعی و سیاسی و پایبندی به آداب و رسوم خرده فرهنگی هم حقوقی است که هر شهروند می‌بایست به طور عادلانه از آن برخوردار باشد هم از عوامل مهم تقویت تعلق ملی و هویت ما به شمار می‌آیند.

وی تصریح کرد: تردیدی نیست که از میان معارف مختلف بشری، این علوم انسانی است که می‌تواند و می‌بایست در این عرصه حضور فعال و راهگشا داشته باشد و صورت‌بندی‌های عملیاتی مشخصی را برای تحقق آن تدوین کند. برای رسیدن به چنین هدفی، اولویت دیگر علوم انسانی می‌بایست مشارکت مؤثر در تثبیت فرهنگ نقد و گفتگو در جامعه باشد. جامعه ما که به واسطه حضور خرده فرهنگ‌های مختلف، از فرصت بی‌نظیری برای تبیین اندیشه‌های مختلف بهره‌مند است، اکنون بیش از هر چیز به تقویت اصول گفتگوی مسالمت آمیز، مودت‌آفرین و معطوف به تفاهم نیاز دارد. فرصت مورد بحث در صورتی که بر پایه گفتگوی معطوف به تفاهم مورد توجه قرار گیرد ثمرات گران‌قدری را برای جامعه به همراه خواهد داشت و از سوی دیگر، در این مقطع، جامعه ما اگر در چارچوب گفتگویی جای نگیرد، می‌تواند زمینه‌ساز تعارض و حتی خشونت واقع شود. علوم انسانی فراهم‌آورنده ملجایی است که می‌تواند الگوهای گفتگوی انتقادی معطوف به تفاهم و همدلی را در جامعه فراهم آورد. با لحاظ کردن چنین مبانی روشنی است که می‌توان در مسیر رفع آسیب‌های اجتماعی مختلفی که امروزه جامعه ما درگیر آن است، گام برداشت. وجود و گسترش آسیب‌های اجتماعی بزرگ‌ترین مسئله‌ای است که هر جامعه، در مسیر حفظ قوام خویش با آن روبه‌رو می‌شود. با تکیه بر دستاوردهای پژوهش‌های کاربردی و راهبردی بین‌رشته‌ای علوم انسانی می‌توان برای کاهش آسیب‌ها اقدامات مؤثری را انجام داد.

دکتر غلامی در ادامه سخنانش یادآور شد: تربیت نیروهای کارشناس و متخصص برای تحقیق در زوایای مختلف آسیب‌های اجتماعی و ارائه راه‌حل‌های عملی و هدفمند در حوزه‌های مختلف علوم انسانی و تدوین پرسش‌های شفاف در خصوص چستی این آسیب‌ها و راه‌حل‌های رفع آنها از جمله اولویت‌های دیگری است که لازم است دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی بدان اهتمام ویژه‌ای داشته باشند. اقدامات نوآورانه صورت گرفته در سال‌های اخیر در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و انجام طرح‌های پژوهشی راهبردی و ماندگار اجرا شده یا در حال اجرا و برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته برای کاربردی‌سازی علوم انسانی در وجوه مختلف

آموزشی، پژوهشی و سیاست‌گذارانه آن نویدبخش این است که می‌توان به ثمرات رویکردی مسئله‌محور در مواجهه با مسائل اجتماعی و تبیین بنیادهای یک جامعه سالم و هنجارمند امید بست. پژوهشگاه می‌تواند با بهره‌گیری از مشارکت و همراهی دیگر دانشمندان علوم انسانی در نهادهای دیگر آموزشی و پژوهشی، بیش از پیش در این مسیر گام بردارد و چتر فراگیرتری را برای انجام پژوهش‌های قوام‌یافته و ثمربخش فراهم آورد. وی در پایان ضمن قدردانی از زحمات همکاران پژوهشگاه، گفت: با تداوم این رویکردها و حمایت‌های لازم از آن، پژوهشگاه می‌تواند نقش مؤثرتری در پویایی و تداوم نظام تولید ملی و نوآوری در کشور ایفا کند.

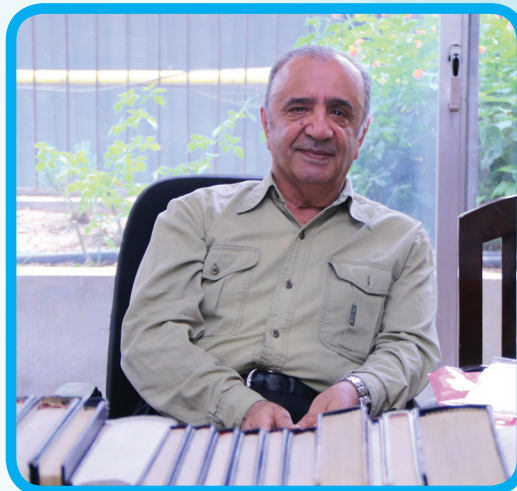

تجلیل از دکتر پورنامداریان به عنوان استاد نمونه کشوری در بیستمین نمایشگاه پژوهش و فناوری (فن بازار)

در مراسم افتتاح بیستمین نمایشگاه پژوهش و فناوری (فن بازار) از ۱۷ پژوهشگر برگزیده کشوری و ۶ فناور برگزیده با حضور منصور غلامی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و سورنا ستاری معاون علمی و فناوری رئیس جمهور تجلیل شدند. دکتر تقی پورنامداریان از پژوهشگاه علوم انسانی نیز از برگزیدگان کشوری این دوره بود.

دریافت جایزه استاد نمونه کشوری دکتر پورنامداریان توسط همسرشان

رونمایی از ۱۷ طرح پایان یافته طرح جامع اعتلای علوم انسانی

در نخستین روز از مراسم هفته پژوهش سال ۱۳۹۸ شنبه ۲۳ آذرماه با حضور دکتر غلامی، وزیر علوم تحقیقات و فناوری، دکتر رضا داوری اردکانی، رئیس فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران، دکتر حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دکتر یحیی فوزی، جانشین رئیس پژوهشگاه در طرح جامع اعتلاء و رئیس دبیرخانه طرح، و دکتر علیرضا ملایی توانی، معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه از ۱۷ گزارش طرح پایان یافته در طرح جامع اعتلاء رونمایی شد.

دکتر سعیدرضا عاملی در مراسم هفته پژوهش:

تاریخچه ۵۵ ساله پژوهشگاه تراکمی از تجربه‌هاست

روز شنبه، ۲۳ آذرماه ۱۳۹۸، دکتر سعیدرضا عاملی رنانی، دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی در مراسم هفته پژوهش پژوهشگاه ضمن گرامیداشت این هفته گفت: هفته پژوهش را به استادان، فرهیختگان، اندیشمندان و دانشمندان حوزه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و همچنین پژوهشگرانی که در این هفته مهم قرار است از آنها تجلیل شود، تبریک عرض می‌کنم و از دکتر قبادی تشکر می‌کنم که این شرایط را فراهم

کردند تا در خدمت شما عزیزان باشم. گزارشی که دکتر قبادی ارائه کردند نشان می‌دهد، پژوهشگاه موفق بوده و این تاریخچه ۵۵ ساله پژوهشگاه تراکمی از تجربه‌ها را به وجود آورده است، برای اینکه مقداری علوم انسانی را به واقعیت زندگی نزدیک می‌کند. یکی از چالش‌های بزرگ علوم انسانی دور بودن از واقعیت است و پرداختن به علم و دانش مربوط به دنیایی است که ممکن است با دنیای ایرانی ما فاصله داشته باشد لذا، نیازمند این هستیم که در مسیر واقع‌گرایی بیشتر تلاش و کار کنیم. من سخنانم را با این نکته شروع می‌کنم که به هر حال دانش نیازمند به علاقه و اشتغال است. یکی از چالش‌های علوم انسانی نگرش به واقعیت است، امیدوارم بتوانیم به سمت واقعی‌سازی علوم انسانی حرکت کنیم. انسان، فرهنگ و علوم هیچ‌گاه ثابت نیستند؛ به همین دلیل نیاز داریم که گذشته و حال و آینده را بشناسیم. عصبیت مانند امور دیگر در علم نیز وجود دارد، عصبیت در علم حتی موجب کشته شدن انسان‌ها در ادوار مختلف می‌شود.

دکتر عاملی ادامه داد: دانش نیازمند به علاقه و اشتغال است. اگر

دانش، مهر و محبت حوزه علم و دانش را نداشته باشد، نمی‌تواند به واقعیت دسترسی پیدا کند. محبت عنصر انتقال‌دهنده به واقعیت است. همان‌طور که فیلاسوفیا یا فلسفه هم به معنی دوستدار دانایی است. خرد ارتباطی در دانش، خرد تجربه شده و مهمی است. در رجوع به گذشته، تطور علم را می‌بینیم که یک پدیده ثابت نیست. فرهنگ هم پدیده ثابت نیست. ما باید همواره نگاهی به گذشته و امروز و افق پیشرفت علوم در آینده داشته باشیم. عصبیت در علم همیشه بوده و بدتر از عصبیت با ریشه جهل است چون عصبیت جاهلانه را با ارتباط می‌توان حل کرد، ولی عصبیت ناشی از علم، گاهی منجر به کشته شدن عالمان می‌شود. به هر حال در تاریخ علم ۱۵۰۰ سال تئوری غلطی بر جهان حاکم بوده مبنی بر اینکه زمین ثابت است. وقتی انقلاب کوپرنیک صورت گرفت، ۲۰۰ سال طول کشید تا این نظریه جای خود را باز کند. بنابراین عصبیت‌های دانشی، کاری به واقعیت اجتماعی ندارند و فقط تلاش می‌کنند حرف خود را بزنند در حالی که فقط بخشی از واقعیت را می‌گویند.

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی تأکید کرد: در کشور ما علوم انسانی تحقیر شد چونکه گفتند اگر نتوانستید پزشکی و مهندسی شوید به علوم انسانی بروید. بعدها بازاریابی یکپارچه ارتباطی در علوم تجربی حاکم شد، همچنین شبیه‌سازی هستی در دستور کار علوم تجربی نیز قرار گرفت و این نگرش به وجود آمده هر روز علم جدیدی کشف می‌شود که ممکن است علم قبلی را نقض کند. از زمانی که علوم تجربی وارد عرصه علم شد، غلبه گفتمانی پررنگی، پیدا کرد و علوم انسانی هم این نگاه را تقلید کرد. به نوعی وقتی علوم تجربی غلبه پیدا کرد، علوم انسانی تحقیر شد و به عنوان دانشی که «اگر نتوانستید رشته ریاضی و تجربی بخوانید، رشته علوم انسانی را انتخاب کنید» تبدیل شد، اما دانش یکپارچه که حاصل ترکیب دانش‌ها با یکدیگر است، اُبَهِت علوم تجربی را شکست. دانش یکپارچه ضمن توجه به همه عوامل، نوعی نگاه چندجانبه‌نگر هم به وجود آورد. شبیه‌سازی هستی، نگرشی بود که در علوم تجربی به وجود آمد.

عاملی افزود: علوم انسانی باید مرکز سیاست‌گذاری باشد تا انسان و آسایش آن ملاک عمل قرار گیرد. باید بازنگری در نقشه جامع علمی کشور شود تا انسان بیشتر در آن مورد توجه قرار گیرد. ما در مسیری از علم حرکت کردیم که امروز در جایگاهی قرار گرفتیم که فهم پدیده‌ها مستلزم همکاری چند رشته‌ای است. در دانش جدید، وقتی وارد علم و فناوری می‌شویم، می‌بینیم که فناوری‌های

جدید، عرصه متفاوتی را فراهم کرده است. جهان مجازی ماهیتی متفاوت از جهان فیزیکی دارد و ماهیت آن، شیء نیست. جهان مجازی منطق ریاضی دارد و تابع قوانین ریاضی است. راندمان در جهان ریاضی محدودیت ندارد و به درک ما بستگی دارد. جهان مجازی به ما ثابت کرد که آنچه از ذهن ما می‌گذرد، خیال نیست، بلکه بستر تحقیقی دارد به نام «جهان مجازی». هنری‌ها می‌گویند جهان مجازی سورئال را تبدیل به رئال کرد. وی در خاتمه سخنانش یادآور شد: امروزه بیش از ۷۰ درصد طبقه متوسط از وضعیت جهان ناراضی هستند. اگر ۱۲ هزار کلاهک هسته‌ای در جهان مورد استفاده قرار گیرد دود غلیظی جهان را فرامی‌گیرد که دمای کره زمین به منفی ۵۰ درجه می‌رسد و همه موجودات از بین می‌روند، بنابراین لازم است از نظامی‌گری فاصله بگیریم. ما امروز بیشتر از گذشته، نیازمند درک جامعه هستیم و لازم است که علوم انسانی و اجتماعی را علوم مرکزی جهان بدانیم و بقیه علوم هم تابع این علم هستند، چون همه علوم به نوعی برای انسان است. به همین دلیل فرهنگ را هم مرکز می‌دانیم. ما نیازمند این هستیم که علوم تجربی به علوم انسانی و علوم اجتماعی، نگاه دست‌دوم نداشته باشد و این علوم، مرکز سیاست‌گذاری قرار بگیرد

دکتر قبادی در مراسم هفته پژوهش:

به لطف الهی آرمان پژوهشگاه دانایی محور، تمدن گرا، جامعه مدار و بدون دیوار را عملی می سازیم

مراسم افتتاحیه هفته پژوهش صبح روز ۲۳ آذرماه ۱۳۹۸، با حضور دکتر منصور غلامی (وزیر علوم، تحقیقات و فناوری)، دکتر سعیدرضا عاملی رنانی (دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی، رئیس دانشکده مطالعات جهان دانشگاه تهران و استاد گروه ارتباطات دانشکده علوم اجتماعی)، دکتر رضا داوری اردکانی (استاد فلسفه) و سایر استادان، پژوهشگران و محققان علوم انسانی برگزار شد.

به گزارش روابط عمومی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، در ابتدای مراسم دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، هفته پژوهش در سال پژوهشی ۱۳۹۸ را به همه پژوهشگران فرهیخته پژوهشگاه تبریک گفت و به میهمانان و مدعوان حاضر خیرمقدم عرض کرد. دکتر قبادی در خصوص کارنامه یک ساله پژوهشگاه در فاصله زمانی هفته پژوهش ۱۳۹۷ تاکنون (هفته پژوهش ۹۸) را به اجمال در سه بخش خلاصه کرد و گفت:

دستاوردهای ساختاری و اجرایی مؤثر، دستاوردهای حوزه پژوهش و فعالیتهای علمی و بخش اقدامات و موفقیت های راهبردی خلاصه کرد و درباره دستاوردهای ساختاری و اجرایی مؤثر به ۱۵ نکته اشاره کرد و توضیح داد:

یک: اقدامات همه جانبه و پیگیری های شبانه روزی برای بالا نگه داشتن سطح رفاهی و معیشتی کارکنان و پرداخت جدول معیشتی سالانه کم نظیر نسبت به پژوهشگاه ها و دانشگاه های شهر تهران دو: تقویت هرم و توان تخصصی اعضای هیات علمی، نسبت گروه های هیات علمی

از طریق تبدیل وضعیت ها، جذب اعضای هیات علمی نخبه و نیروهای سرآمد علمی سه: حضور گسترده تر در عرصه عمومی و حضور پررنگ و پر استناد علمی در فضای مجازی

چهار: گرفتن مجوز مرکز نوآوری و اقدام برای راه اندازی آن؛ که در حقیقت حرکت به سوی شکل گیری استارت آپ ها خواهد بود و آن هم فقط هدف اقتصادی و اشتغال زایی را تعقیب نمی کند بلکه مقدمه حرکت پژوهشگاه به سوی تعمیق اثربخشی عینی و بعضاً پیشبرد نتایج طرح های علوم انسانی به صورت بالینی و کلینیکال و ارتباط مستقیم علم با جامعه و مردم به شمار می آید.

پنج: اخذ مجوز قطب علمی زبان شناسی پیکره ای در ایران برای پژوهشگاه که در سطح کشور منحصر به فرد است.

شش: ارتقاء رتبه پرتال علوم انسانی و رشد آن در رتبه بندی الکسا با ۴۵۷ پله صعود (رتبه ما در شهریور ۹۷، ۹۳۱ بود که در آبان ۹۸ به رتبه ۴۷۶ رسیده است).

هفت: رشد قابل توجه در توسعه طرح های کاربردی و ورود جدی تر پژوهشگاه به موسسه علمی نسل سوم؛ از منظر مؤسسه علمی کارآفرین و همزمان از جهت اثرگذاری در سیاست گذاری ها و ورود به عرصه موسسه علمی نسل چهارم؛ در همین ارتباط باید یادآور شد که برای نخستین بار، تعداد قراردادهای پژوهشی با دستگاه های اجرایی به ۴۲ طرح رسیده و با احتساب طرح های کارفرمایی غیرموظف از قبل طرح جامع اعتلا معطوف به پیشرفت کشور، جمعاً

قریب به ۵۵ پروژه می‌رسد. اگر طرح‌های مشارکتی دانشنامه‌ای هم محاسبه شود متجاوز از ۶۰ پروژه خواهد شد. بدین ترتیب قریب به نیمی از طرح‌های پژوهشگاه را در یک سال اخیر پروژه‌های ذی‌نفع محور و کارفرمایی تشکیل می‌دهند. مجموعه این طرح‌ها، به‌علاوه گزارش‌های راهبردی برآمده از آنها پژوهش‌های اثرگذار در عرصه سیاستگذاری‌های ملی و حل مسائل اجتماعی به شمار می‌آیند و عملاً پژوهشگاه را در جرگه مؤسسات علمی نسل چهارم وارد کرده است.

هشت: فعالیت‌های در خور توجه مربوط به اقتصاد مقاومتی، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که از سوی مقام معظم رهبری صادر شده است با برگزاری بیش از ده نشست علمی و چاپ حدود ۶ جلد کتاب در حوزه اقتصاد مقاومتی و اقدام اولیه برای ترسیم افق‌ها در حوزه بیانیه و پرتوافکنی‌های آن در سیاست‌ها بر خط مشی‌های کشور. نه: تجهیز و راه‌اندازی آزمایشگاه زبانشناسی که دارای مجهزترین دستگاه ضبط دقیق تجزیه و تحلیل آواها و دستگاه پیشرفته و نرم‌افزار تجزیه و تحلیل داده‌های زبانی است.

ده: انتشار قریب به ۶۰ جلد کتاب و گزارش ارزشمند علمی، اقم از کتاب‌های کار حاصل طرح‌های داخلی یا کتاب‌های پیشنهادی از سوی محققان بیرونی هستند و بخشی از آنها دستاوردهای شورای بررسی متون‌اند و بخشی از آنها نتیجه و به ثمر نشستن بیش از ۱۵ گزارش پژوهشی اثرگذار از مجموعه طرح‌های شاخص و کلان اعتلا و چاپ تعدادی آثار نفیس و فاخر با جاذبه‌های بین‌المللی است.

به‌عنوان نمونه کتاب‌های «کتابخانه‌های خصوصی فارسی میانی ساسانی و پس‌اساسانی» و «میانی و دستور خط فارسی شکسته» و آماده شدن گزارش‌های «نهایی پروژه‌های بررسی وضعیت تحصیل و مهارت دانشجویان در رشته‌های گوناگون علوم انسانی و نسبت آن با اشتغال دانش‌آموختگان»، «نقد رویکرد پوزیتیویستی به علوم انسانی در مسئله شکاف نظر و عمل و بررسی دیدگاه‌های بدیل»، «جریان‌شناسی تحول‌خواهان علوم انسانی در جهان اسلام»، «بررسی و تحلیل تاریخی تعامل حوزه علمیه با رشته‌های گوناگون علوم انسانی»، «تأثیر نظام بین‌المللی قدرت بر علوم انسانی در ایران: مطالعه موردی مارکسیسم»، «بررسی و تحلیل نقش بخش‌های مردم‌نهاد (انجمن‌های علمی) در گسترش علوم انسانی»، «علوم انسانی کاربردی: فرصت‌ها و تهدیدها»، «تلائم نظر و عمل در تلقی از علوم انسانی به‌مثابه حکمت عملی (فرونسیس)»، «شناخت و تحلیل مبانی انگاره شهروندی در ایران معاصر»، «علوم انسانی با رویکرد میان فرهنگی»، «علوم انسانی در ایران: مسأله تأثیر اجتماعی»، «اخلاق در زندگی کنونی و شرایط اخلاقی پیشرفت و اعتلای علوم انسانی»، «علوم انسانی و حکمت اسلامی» و ...

یازده: افزایش و ارتقای کسب افتخارات ملی؛ برنده شدن عضو هیأت علمی در جشنواره فارابی برای نخستین بار در تاریخ پژوهشگاه، برنده شدن عضو هیأت علمی در جشنواره علامه دهخدا، برنده شدن هفت مقاله برگزیده علمی-پژوهشی پژوهشگاه در جشنواره سالانه نقد، برگزیده شدن تعدادی دیگر از اعضای هیأت علمی در جشنواره‌های گوناگون ملی در طی سال اخیر، کسب جایزه علمی-ادبی دکتر طاهره صفارزاده، جایزه ادبی پروین اعتصامی، نخستین جایزه پژوهشی سینما و کسب عنوان برترین‌های پژوهش فرهنگی وزارت ارشاد اسلامی و ... توسط اعضای هیأت علمی پژوهشگاه.

دوازده: ارتقاء سطح همکاری‌های بین‌المللی پژوهشگاه و نهادهای ساز روابط و همکاری‌ها با بسیاری از کشورها و تبدیل آن به یک نقطه درخورتوجه برای دیپلماسی علم و دیپلماسی عمومی (از جمله: دانشنامه‌های مشترک با هند، چین، ترکیه، روسیه و ...)

سیزده: متنوع‌سازی گونه‌ها و ژانرهای تولید محصول و خروجی‌های تحقیقاتی پژوهشگاه؛ علاوه بر کتاب و مقالات، نشست‌های تخصصی و همایش‌های علمی.

چهارده: رساندن برگزاری کرسی‌های نقد و مناظره و نوآوری به ۱۲ کرسی که نسبت به سال گذشته با رشد ۲۵ درصدی مواجهیم.

پانزده: گسترش فعالیت‌های ترویجی‌سازی و عمومی‌سازی علم با مباحث کاربردی و روزآمد به بیش از ۵۰۰ فعالیت، (با رشد پانزده درصدی)

قبادی در ادامه سخنان خود به نکاتی که پژوهشگاه در فعالیت‌های خود نگاه ویژه به آن داشته اشاره کرد و یادآور شد: استخراج توصیه‌های سیاستی، گزارش‌های راهبردی، گزارش‌های مدیریتی، سندهای ملی، بسته‌های خدماتی مشاوره‌ای، درس‌گفتارها، کارگاه‌ها، گفتگو با مردم و جامعه، استخراج طرح‌نامه‌های کارفرمایی از گزارش‌های تحقیقاتی و تحویل فرآورده‌های تحقیقاتی مورد نظر مرکز نوآوری به منظور تبدیل آنها به محصولات پژوهشی متناسب با استفاده عموم جامعه و فروش خدمات تخصصی و ارائه آنها در سطوح کلینیکال تخصصی که عملاً ورود پژوهشگاه به راه مؤسسات علمی نسل چهارم را قطعی‌تر می‌کند و استخراج بیش از ۱۰ توصیه سیاستی و گزارش راهبردی که با استقبال سیاستگذاران و دست‌اندرکاران روبرو شده است از جمله فعالیت‌های پژوهشگاه در این راستا بوده است.

قبادی در کنار این دستاوردها به نهایی شدن تحوّل ساختاری در پژوهشکده دانشنامه‌نگاری اشاره کرد که مراحل نهایی انتقال آن در سال جدید صورت گرفته و با رویکرد کاربردی بین‌المللی و بهره‌گیری از فرصت‌ها و ظرفیت‌های میراثی کشور وارد عرصه دیپلماسی علم شده است.

رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در ادامه آمارهایی را در خصوص رشد فعالیت‌های پژوهشگاه به شرح زیر ارائه کرد و گفت: سرائه کتاب‌های چاپ‌شده اعضای هیأت علمی از سال ۹۲، ۷۶ درصد، سرائه مقاله‌های علمی اعضای هیأت علمی از سال ۹۲، ۹۶ درصد و سرائه طرح‌های چاپ شده اعضای هیأت علمی از سال ۹۲، ۱۰۰ درصد رشد داشته است.

دکتر قبادی در ادامه سخنانش به دستاوردهای حوزه پژوهش و فعالیت‌های علمی؛ اقدامات و موفقیت‌های راهبردی از جمله، به تصویب رساندن اساسنامه جدید پژوهشگاه طی سال اخیر (پیشران، راهبردی و واقع‌گرا)، تصویب ساختار سازمانی روزآمد، چابک، کارآمد، طراحی تصویب برنامه دوم توسعه راهبردی پژوهشگاه در گذرگاه خرد جمعی و تقویت نظام‌مندی فرایندهای پژوهشی، ارتقاء همه‌جانبه جایگاه ملی و بین‌المللی پژوهشگاه، تقویت شبکه‌نخبگانی و رساندن آن به ۳ هزار نفر از سراسر کشور تأکید کرد.

وی گفت: در هفته پژوهش سال جاری برای نخستین بار در پژوهشگاه موفق شدیم آرمان پژوهشگاه جامعه‌مدار با خدمات پایدار و بدون دیوار را عملی بسازیم و تعامل مستقیم با جامعه چه در نمایشگاه فن بازار در محل نمایشگاه بین‌المللی و چه در مجتمع‌های بسیار بزرگ مسکونی این کارگاه‌ها و میزهای بالینی و کلینیکال را برگزار کنیم و خدمات رایگانی را به قشر ضعیف جامعه ارائه دهیم. بر مبنای دانایی‌محوری، تمدن‌گرایی و جامعه‌مداری، ورود به مرحله پژوهشگاه بدون دیوار می‌تواند به تعمیق کاربردگرایی با عرضه خدمات کلینیکال و ... منجر شود.

قبادی در خاتمه سخنانش ابراز امیدواری کرد: انشاءالله براساس دستاوردهای به دست آمده و توفیقات حاصل از اجرای برنامه توسعه راهبردی پنج ساله پژوهشگاه، شاهد برداشتن گام‌های بلندتر و استوارتر باشیم. آینده روشن، اطمینان‌بخش و امیدآفرین روبه‌روی پژوهشگاه است. به امید آنکه الطاف الهی بیشتر شامل حال اعضای گرامی پژوهشگاه باشد.

یادداشتی از دکتر ملایی توانی: پژوهشگاه بدون دیوار

در دو دهه گذشته همگام با تحقق ایده نسل چهارم دانشگاه، بسیاری از نظریه پردازان دانشگاه از ضرورت برداشتن و تخریب دیوارهای بین دانشگاه و جامعه سخن گفته‌اند. البته این دیوارها هم معنای واقعی و هم استعاری دارند یعنی این دیوارها گاه از جنبه فیزیکی و گاه از جنبه فکری، علمی و فرهنگی برخوردارند. اکنون سخن بر سر حذف هر دو نوع دیوار است که بین دانشگاه و جامعه فاصله افکنده است. تا پژوهشگاه و دانشگاه به بخشی از فضای عمومی و مدنی شهر تبدیل نشوند و پژوهشگران و شهروندان بدون مرز، حصار و فاصله با یکدیگر تعامل گسترده نداشته باشند، دانشگاه برای مردم به عنوان جایگاهی رمزآمیز و غیرقابل دسترس جلوه‌گر خواهد شد و دانشگاهیان خود را برج عاج نشینانی تصور می‌کنند که گویی نیازی به جامعه ندارند. این دیوار، معنایی جز بی‌اعتمادی و افزایش فاصله ندارد و دیواری زیانبار است که هر روز بلندتر و غیر قابل عبورتر خواهد شد.

تنها با برچیدن دیوار دانشگاه در هر دو معنای پیش گفته است که پژوهشگران و دانشگاهیان با شهروندان نزدیکتر، هم‌پسته‌تر و صمیمی‌تر می‌شوند، دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها از پشتیبانی سیاسی و اجتماعی جامعه برخوردار می‌شوند و جامعه از پشتیبانی فکری و علمی جامعه. و با این دفاع متقابل است که حاکمیت عقلانی‌تر و تصمیم‌گیری‌ها عالمانه‌تر و سیاست‌گذاری‌ها مدبرانه‌تر می‌شود.

بدیهی است که صرف برچیدن دیوارهای فیزیکی به معنای نزدیک شدن پژوهشگاه و جامعه نیست بلکه باید حصارهای معنوی، علمی، فکری و فرهنگی هم برداشته شود و مسائل جامعه به موضوع پژوهش‌های پژوهشگاه تبدیل شود و دستاوردهای علمی پژوهشگران به مبنای تصمیم‌گیری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و راه‌های غلبه بر مسائل و بحران‌های اجتماعی.

عمومی‌سازی علم، ترویجی‌سازی دانش، برگزاری کارگاه‌ها، درس‌گفتارها، سخنرانی‌ها، مشاوره‌های فکری و علمی و... بخش دیگری از راه‌های برچیدن دیوار پژوهشگاه و جامعه است. اگر شرایطی فراهم شود که طبقات مختلف جامعه بتوانند تجربه حضور در دانشگاه و پژوهشگاه را پیدا کنند و از فرایندهای علمی و فکری درون پژوهشگاه‌ها و دانشگاه‌ها بهره‌مند شوند، بسیاری از تصورات نادرست تصحیح خواهد شد و در حقیقت یک یادگیری دوطرفه رخ خواهد داد.

پژوهش و افق‌های پیشرفت

مشاوره فلسفی به والدین

دکتر روح‌الله کریمی

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

دکتر سعید ناجی

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پژوهش و افق‌های پیشرفت

مشاوره تحصیلی

دکتر روح‌الله شهابی

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

اختلالات یادگیری در مدرسه

مشاوره انتخاب رشته در دبیرستان و دانشگاه

سنجش هوش و استعداد در دانش آموزان

توانبخشی شناختی

(ارتقای مهارت‌های شناختی پایه برای یادگیری در مدرسه برای نمونه توجه، حافظه، کارکردهای اجرایی، سرعت پردازش ذهنی)

زمان: یکشنبه ساعت ۱۳:۳۰ تا ۱۵:۰۰

مکان: برج‌های A.S.P

پژوهش و افق‌های پیشرفت

مشاور گفتار و زبان

دکتر حوریه احدی

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

شناسایی انواع مشکلات گفتاری و زبانی

مشاوره جهت آشنایی با روش‌ها

ارائه راهکارهای

زمان: دوشنبه

مکان: نمایشگاه

پژوهش و افق‌های پیشرفت

مشاوره خلاقیت

دکتر سید نورالدین محمودی

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ارائه راهکارهایی جهت پرورش کودکان با ذهن خلاق

آموزش موانع تفکر خلاق

آموزش ویژگی‌ها و بازی‌های خلاق به والدین

زمان: دوشنبه ساعت ۱۳:۳۰ تا ۱۵:۰۰

مکان: برج‌های A.S.P

پژوهش و افق‌های پیشرفت

مشاور خلاقیت

دکتر مهرنوش هدایتی

عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

شناسایی ریشه‌های مشکلات ارتباطی

مشاوره جهت کاهش تنش‌های ارتباطی

ارائه راهکارهای افزایش صمیمیت زوجین

ارائه راهکارهای افزایش صمیمیت والدین و فرزندان

زمان: یکشنبه ساعت ۱۳:۳۰ تا ۱۵:۰۰

مکان: برج‌های A.S.P

حضور پژوهشگاه در ساختمان‌های مجاور برای ارائه مشاوره رایگان

ستاد هفته پژوهش پژوهشگاه با شعار «پژوهش و افق‌های پیشرفت»، از تاریخ ۹۸/۹/۲۶ تا ۹۸/۹/۲۹، ضمن برگزاری نمایشگاهی از دستاوردهای پژوهشی پژوهشکده‌های مختلف پژوهشگاه، میزهای مشاوره رایگان ذیل را در سالن برج‌های آ.اس.پ برگزار کرد:

کلینیک ۱: مشاوره خانواده (دکتر مهنوش هدایتی)

خدمات ارائه شده:

- شناسایی ریشه‌های مشکلات ارتباطی زوجین
- کاهش تنش‌های ارتباطی
- ارائه راهکارهای افزایش صمیمیت زوجین
- ارائه راهکارهای افزایش صمیمیت والدین و فرزندان

کلینیک ۲: مشاوره تحصیلی (دکتر روح‌الله شهابی)

خدمات ارائه شده:

- اختلالات یادگیری در مدرسه
- مشاوره انتخاب رشته در دبیرستان و دانشگاه
- سنجش هوش و استعداد در دانش‌آموزان
- توانبخشی شناختی (ارتقای مهارت‌های شناختی پایه برای یادگیری در مدرسه)

کلینیک ۳: مشاوره فلسفی به والدین (دکتر روح‌الله کریمی و دکتر سعید ناجی)

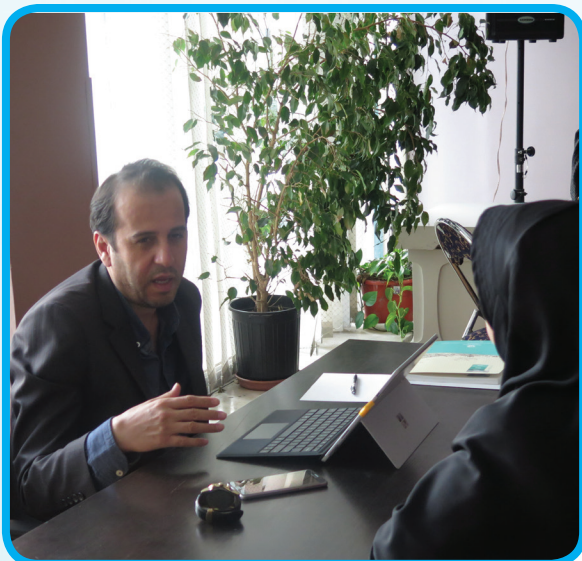
خدمات ارائه شده:

- ارائه مشاوره جهت پرورش مهارت‌های تفکر کودکان
- رفع مشکلات والدین در ارتباط با برنامه فلسفه برای کودکان

کلینیک ۴: مشاوره خلاقیت (دکتر سید نورالدین محمودی)

خدمات ارائه شده:

- ارائه راهکارهای پرورش کودکان با ذهن خلاق
- آموزش موانع تفکر خلاق
- آموزش ویژگی‌ها و بازی‌های خلاق به والدین

کلینیک ۵: مشاوره گفتار و زبان (دکتر حوریه احدی)

خدمات ارائه شده:

- شناسایی انواع مشکلات گفتاری و زبانی
- مشاوره جهت کاهش ناروانی‌های گفتاری
- آشنایی با روش‌های جدید آموزش خواندن و نوشتن
- ارائه راهکارهایی برای بهبود مهارت خواندن و نوشتن

دکتر غفاری در مراسم هفته پژوهش:

علوم انسانی باید جایگاه واقعی و حرمتش را در کشور به دست آورد

دکتر غلامرضا غفاری، معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و رئیس کمیسیون دائمی هیأت امناء پژوهشگاه در مراسم هفته پژوهش پژوهشگاه در روز چهارشنبه، ۲۷ آذرماه ۱۳۹۸ سخنرانی کرد.

به گزارش روابط عمومی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دکتر غفاری ضمن تبریک هفته پژوهش، گفت:

در این فرصت تبریک مضاعفی به دکتر پورنامداریان استاد محترم و معزز و خانواده بزرگ پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، عرض می‌کنم و همچنین گرامی می‌دارم نام و یاد استاد شهید مفتاح را که امروز به همین مناسبت به نام «وحدت حوزه و دانشگاه» نام‌گذاری شده است.

دکتر غفاری ادامه داد: طبیعی است وقتی صحبت از پژوهش می‌شود، به نوعی نگاه‌ها به این معطوف می‌شود که پژوهش در چه عرصه‌ای افق‌گشایی می‌کند؟ چه عرصه و ساحت‌هایی را بر روی پژوهشگران باز می‌کند؟ این گشایش طبعاً مبتنی بر انباشت درک، شناخت و درس‌آموزی است که پژوهشگران، اندیشمندان و بزرگان و سخت‌کوشان، قبل از خود داشته‌اند. امری که به نوعی توجه به آن اهتمام ویژه پژوهشگاه است. معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تأکید کرد: امروز اگر کارنامه درخشان پژوهشگاه گزارش می‌شود، این نکته را می‌خواهم تأکید کنم که اهتمام دکتر قبادی و روحیه جنگندگی او مثال‌زدنی است. من

در جلسات متعدد و مختلف که در حضورشان هستیم؛ چه در پژوهشگاه و چه در ستاد وزارتخانه، اهتمام خوبی نسبت به ارتقاء حوزه علوم انسانی دارد و پژوهشگاه یکی از متولیان اصلی و کلیدی آن در کشور است. از این بابت هم باید سخت‌کوشی و زحمات دکتر قبادی را ارج نهیم.

دکتر غفاری تصریح کرد: نکته‌ای که همیشه در باب علوم انسانی و اجتماعی وجود دارد اینکه، ارج و جایگاه علوم انسانی در کشور مناسب نیست. اگر به اهداف دانشگاه‌های نسل جدید فکر کنیم، در مجموع متوجه می‌شویم که همه آنها تلاش می‌کنند کیفیت زندگی را ارتقاء بخشند. همان امری که امروزه همه تلاش می‌کنیم جهانی‌سازی از خشونت داشته باشیم. یعنی جهانی که احساس رفاه و سعادت در آن بیشتر است. وقتی در ادبیات توسعه هم این موضوع را ردیابی می‌کنیم، پارادایم‌های آن به نوعی به علوم انسانی ختم می‌شود و اینطور نیست که فقط علوم تجربی و مادی جابجایی همه مشکلات باشد. به نظرم ورود به این بحث می‌تواند پارادایم‌های فکری را تغییر دهد و مسئولان به جایگاه واقعی که باید به پژوهش در عرصه علوم انسانی و اجتماعی قائل باشد، توجه بیشتری کنند. آیا این موارد صرفاً مسائلی هستند که به آنها از سوی دانش‌های علوم انسانی پاسخ داده شوند؟ اگر صحبت از توازن و پایداری است، باید نسبت‌ها هم متوازن باشند که مسائل و مشکلات عصر جدید به‌طور عمده ریشه در ساحت‌های فرامادی دارند. اگر چه مادیات شرط لازم برای توسعه هستند، اما شرط کافی نیستند. اینجاست که مجموعه‌های فکری مختلف باید به این نکته اهتمام داشته باشند. خوشبختانه با کارهایی که پژوهشگاه شروع کرده و در دستور کار قرار داده، بحث طرح جامع اعتلای علوم انسانی معطوف به پیشرفت کشور و کاربردی‌سازی علوم انسانی، قطع یقین این تلاش‌ها می‌تواند کمک‌ساز باشد و این بستر و زمینه را تقویت کند تا خیلی‌ها به نافع بودن علوم انسانی و اجتماعی ایمان بیاورند که خود می‌تواند مقوم توسعه کشور باشد. امروز دیگر نمی‌توان کشوری یافت که مبناء و استانداردهای توسعه را داشته باشد اما به علوم انسانی بی‌تفاوت بماند. البته برعکس آن را می‌توان یافت!

غفاری در خاتمه سخنانش تأکید کرد: ما وظیفه داریم «اثر بخشی علوم انسانی در جوامع» را با صدای بلند مطرح کنیم تا علوم انسانی جایگاه واقعی و حرمتش را در کشور به دست آورد.

اگر اخلاق در جان مردم نباشد، علم به وجود نمی‌آید

دکتر رضا داوری اردکانی، رئیس فرهنگستان علوم و چهره ماندگار فلسفه در مراسم هفته پژوهش در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی درباره موضوع «نسبت اخلاق با علم» سخنرانی کرد و گفت: من بیش از ۲۰ سال است که درباره اخلاق می‌نویسم، ولی هیچ‌وقت به اندازه الان نوشتن درباره اخلاق برایم مشکل نبوده است. به بیان دیگر، در حوزه نوشتن برای اخلاق، من با جهل مرکب شروع کردم و در حال رسیدن به جهل بسیط هستم. اخلاق چند گونه است و ما اخلاق‌های متفاوتی داریم. کتاب‌های اخلاقی زیادی هم نوشته شده است. برخی افراد مانند دانشمندان جامعه‌شناس، اخلاق را وصف می‌کنند، برخی موعظه و نصیحت می‌کنند، یکسری هم به وجود اخلاق می‌پردازند. در کتابی که من درباره اخلاق نوشتم، ملاحظه برخی از خوانندگان را کرده‌ام، اما متأسفانه بوی ناامیدی این کتاب زیاد است. من نمی‌توانم نسبت به آینده این جهان خوش‌بین باشم. وجود علم و اخلاق به هم پیوسته‌اند و از هم جدا نمی‌شوند. اگر اخلاق در جان مردم نباشد، علم به وجود نمی‌آید.

این استاد برجسته کشورمان در ادامه به خواندن این شعر پرداخت

«جهان پیر است و بی‌بنیاد
که کرد افسون و نیرنگش
ملول از جان شیرینم»
و گفت: جهان حافظ، پر از افسون و نیرنگ است اما جهان ما صفت ندارد، همین است که هست. در یک جلسه‌ای که بودم،

درباره این موضوع صحبت می‌شد که خارجی‌ها درباره ما چه فکر می‌کنند. من در آنجا از اخلاق ایرانی‌ها در برابر خارجی‌ها دفاع کردم، ولی نمی‌دانم اخلاق زمان ما چیست. کتاب «کلیده و دمنه» کتابی است که از هند آمده و ترجمه آن، مربوط به قبل از دوران اسلامی است. این کتاب از زبان سانسکریت به زبان ایرانی ترجمه شده و وصف اخلاق زمان ساسانی است. برزویه طبیب در این کتاب می‌گوید «این زمانه، زمانه‌ای است که کارها رو به ادبار است»، یعنی زمانه ظلم‌پرور است. چنان‌که شاه و سلطان آن، قادر به گسترش عدل نیستند. به طور کلی، برزویه، شاه ساسانی را مدح کرده، ولی زمانه او را زمانه فساد، ظلم و بیهودگی دانسته است. من حرف برزویه را قبول می‌کنم ولی معتقدم این وضع، عارض بر این کشور شده است.

داوری اردکانی افزود: بودریار در دهه ۱۹۷۰ می‌گوید «دانشجویان دیگر شدند» به این معنا که دانشگاه دگرگون شد و دیگر مسئول نبود و به فرهنگ کار نداشت. در این سال‌ها دانشگاه نماینده روح جامعه نبود، بلکه مدرک تولید می‌کرد و محل تولید انبوه مدارک تحصیلی بود. اگر این حرف درست باشد، باید فکر کرد که چه بر سر این عالم می‌آید. ابتدای سخنانم گفتم که ما اخلاق‌های متفاوتی داریم. یک اخلاقی هم وجود دارد که اخلاق احساس مسئولیت، درد و تعلق خاطر و بایستی است که مردمان به آن عمل می‌کنند. علم صرفاً برای بهره‌برداری است، اما دانشمند واقعی، علم را برای سودش نمی‌خواهد. نسبت علم و اخلاق، روشن ولی پیچیده است. برای علم باید تربیت اخلاقی داشت. نسبت علم و اخلاق، نسبت استخراج و انتاج نیست که بگوییم که علم از اخلاق درمی‌آید یا برعکس. نسبت علم و اخلاق، نسبتی است که در جان دانشمند و علم است.

رئیس فرهنگستان علوم اظهار داشت: **وجود علم و اخلاق به هم پیوسته است و این دو از هم جدا نمی‌شوند. اگر اخلاق در جان مردم نباشد، علم به وجود نمی‌آید.** گالیله، دکارت، نیوتن و پاستور، دانشمند هستند؛ اینها علم را دوست دارند و اخلاق علم یعنی این. اخلاق علم، علم دوستی است و به طور کلی، اخلاق یعنی دوستی، بنابراین جایی که دوستی نباشد، اخلاق هم نیست. یکی از کتاب‌هایی که من برای آن بسیار احترام قائل هستم، کتاب «اخلاق نیکوماخوس» ارسطو است. یک سوم این کتاب درباره دوستی است، بنابراین مشخص می‌شود اگر دوستی نباشد، هیچ بنایی پایدار نمی‌ماند و مبنای همه چیز، دوستی است و دوستی، رکن مهم اخلاق است. دانشمند واقعی در خدمت علم است و با علم یگانه می‌شود؛ ممکن است تربیت اخلاقی نداشته باشد، اما چون با علم یگانه شده، اخلاقی است. چیزی که من در کار خودم به آن توجه داشتم، روحیه اخلاقی است و روحیه اخلاقی، لازمه پدید آمدن علم است. اگر علم را برای مصرف و شهرت بخواهیم، ثمره‌ای را که باید، به ما نمی‌دهد. ما باید در خدمت و گوش به فرمان علم باشیم چون علم مستبدترین مستبدهاست.

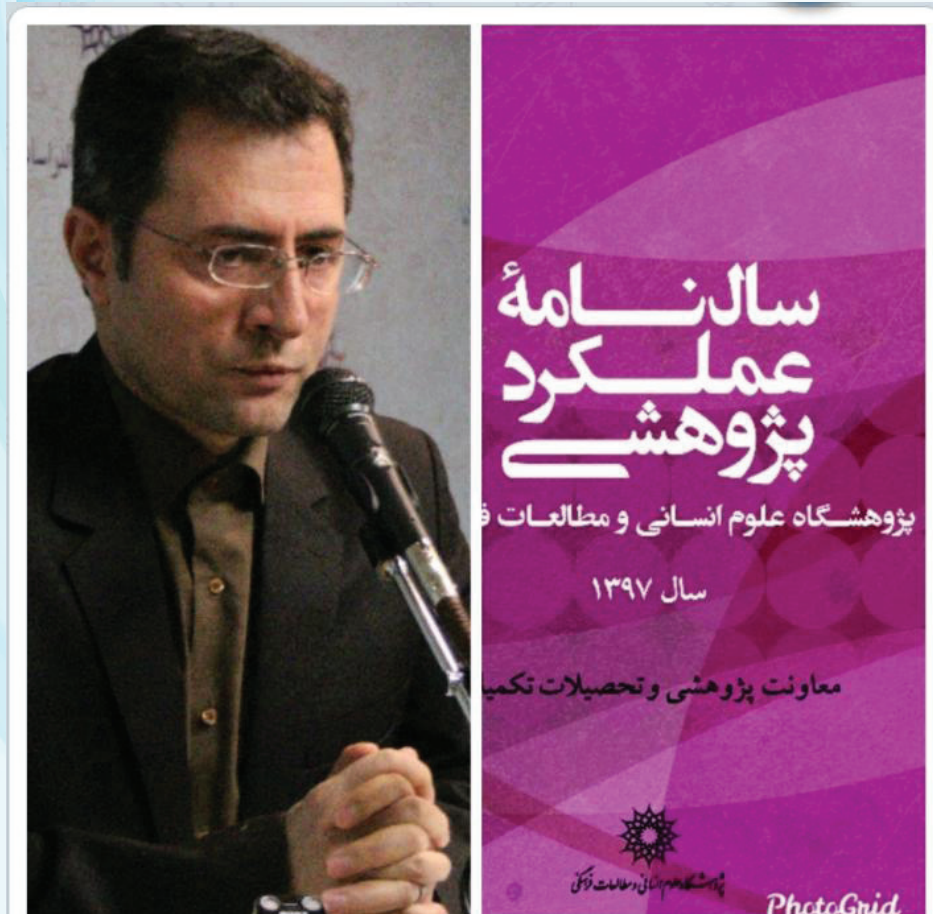
دکتر ملایی در مراسم هفته پژوهش:

همه دانشگاه‌ها و مراکز علمی باید سالنامه پژوهشی داشته باشند

دکتر ملایی، معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه و همچنین رئیس ستاد هفته پژوهش، ضمن اشاره

به پنل‌های کاربردی و مناسب برگزار شده در هفته پژوهش، به دعوت از چهره‌های ویژه به این مراسم اشاره کرد و گفت: در مراسم افتتاحیه هفته پژوهش امسال دکتر غلامی، وزیر علوم و دکتر عاملی‌رنانی، دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی، دکتر غفاری، معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و ... حضور داشتند و به مراسم ما رونق بیشتری بخشیدند.

وی در ادامه با اشاره به رونمایی از سالنامه پژوهشی پژوهشگاه، خطاب به دکتر غفاری پیشنهاد داد؛ انتشار سالنامه پژوهشی به‌عنوان سنت شفاهی ایران در دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها بیش از این مورد توجه قرار گیرد. وی تأکید کرد: انتشار سالنامه پژوهشی پژوهشگاه برای

نخستین بار پس از انقلاب در پژوهشگاه صورت گرفت. با توجه به اینکه فرهنگ ما ایرانی‌ها، فرهنگ شفاهی است و کمتر به نوشتن عادت داریم، بنابراین نوشتن خاطرات و مسائل یک سازمان بزرگ، باعث می‌شود خسارات بزرگی به جامعه علمی، فرهنگی و آموزشی ایران وارد شود. متأسفانه تجربیات خیلی از سازمان‌ها ثبت نمی‌شود و در معرض بررسی و تحلیل قرار نمی‌گیرد. با بررسی‌ها متوجه شدیم قبلاً در اغلب نهادهای مدرن آموزشی، تدوین سالنامه یک سنت بود و امروز وقتی در مورد این نهادها تحقیق می‌کنیم، اسناد و مدارک روشن و متقنی وجود دارد. از جمله ۱۱ مؤسسه‌ای که در پژوهشگاه ادغام شدند، همگی سالنامه داشتند و اطلاعات خوبی را ثبت کرده بودند تا مجموعه‌ای از فرایندها، تحولات، پیشرفت‌ها و فعالیت‌های علمی در این سالنامه‌ها ثبت شود که متأسفانه بعد از انقلاب متوقف شد. ما این خلأ را به خوبی حس کردیم و تلاش شد تا در جهت انتشار سالنامه پژوهشگاه گام برداریم. قرار است سالنامه‌های دهه ۹۰ همگی تهیه و منتشر شوند و تمام پژوهشکده‌ها، معاونت‌ها و ... سالنامه فعالیت‌های خود را تهیه کنند. به همین خاطر از دکتر غفاری تقاضا می‌کنم، این پیشنهاد را در وزارت علوم مطرح کنند تا همه دانشگاه‌های کشور، حتی دانشکده‌ها و خود وزارت علوم به همین منظور سالنامه‌هایی تهیه کنند و ما برگردیم به این کار تمدن‌سازانه بزرگ که آثار و برکات زیادی را در پی خواهد داشت. در انتهای مراسم در حضور دکتر غلامرضا غفاری، معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از سالنامه پژوهشی سال ۱۳۹۷ پژوهشگاه رونمایی شد.

دکتر عاملی‌رضایی در مراسم هفته پژوهش:

پژوهشگران برای نبرد با تاریکی، شمشیر نمی‌کشند، چراغی می‌افروزند

در مراسم اختتامیه هفته پژوهش پژوهشگاه که روز چهارشنبه، ۲۷ آذرماه ۱۳۹۸ برگزار شد، دکتر سیده‌مریم عاملی‌رضایی، مدیر امور پژوهشی پژوهشگاه و مدیر اجرایی ستاد هفته پژوهش، بیانیه‌ای را برای حضار قرائت کرد که در ادامه متن کامل این بیانیه از نظر تان می‌گذرد:

چراغ دل به نور جان برافروخت به نام آنکه جان را فکرت آموخت

هفته پژوهش، با هدف ترویج فرهنگ پژوهش، ارتقای شأن و جایگاه پژوهشگران، شناسایی و عرضه یافته‌های پژوهشی و فناوریانه و تبیین وضع موجود پژوهش و روندها و آینده آن در کشور در هفته پایانی آذرماه هر سال گرامی داشته می‌شود. به این منظور تنها برخی از آنچه در ماه‌های گذشته اهتمام فراوانی در به انجام رساندن آن‌ها شده است به اطلاع حضار گرامی رسانده می‌شود:

۱- با درک ضرورت بهره‌مندی از یافته‌های پژوهشی جهت نیل به توسعه پایدار، پس از تأمل و رایزنی‌های انجام شده، شعار هفته پژوهش در سال جاری، «پژوهش و افق‌های پیشرفت» انتخاب و مقرر شد در ذیل آن ۶ پنل تخصصی با عناوین پژوهش‌های علوم انسانی و مسأله پیشرفت؛ اخلاق پژوهش و افق‌های پیشرفت؛ تعامل پژوهشی در سطح بین‌المللی و افق‌های پیشرفت؛ ظرفیت‌ها و موانع سیاسی و اقتصادی پژوهش

و افق‌های پیشرفت؛ پژوهش، ترویج و افق‌های پیشرفت؛ حامیان و مدیران پژوهش و افق‌های پیشرفت برگزار شود. این محور و عناوین یادشده به اطلاع پژوهشکده‌ها و مراکز رسانده شد و از آن‌ها برای مشارکت در برگزاری این پنل‌ها دعوت شد. در این خصوص تلاش فراوانی جهت مشارکت حداکثری اعضاء و هم‌هنگی با مهمانان و سخنرانان داخلی و بیرونی انجام شد. با سپاس از مشارکت پژوهشکده‌ها و مراکز، ۱۰ پنل تخصصی با سخنرانی بیش از ۲۰ تن از اعضاء هیأت علمی پژوهشگاه و ۸ سخنرانی علمی با حضور اندیشمندان مهمان در پژوهشگاه برگزار شد.

۲- ستاد برگزاری هفته پژوهش، نخستین جلسه خود را در تاریخ ۱۳۹۸/۸/۱۲ برگزار کرد. پس از آن با برگزاری چهار جلسه در خصوص موارد متعدد هم‌فکری و تصمیم‌گیری کرده است که برخی از آنها عبارتند از: چگونگی شرکت در نمایشگاه دستاوردهای پژوهش و انتخاب طرح‌های منتخب پژوهشگاه در این نمایشگاه، نهایی‌سازی برنامه هفته پژوهش، نحوه برگزاری نمایشگاه داخلی هفته پژوهش و تدوین برنامه‌های جانبی برای نمایشگاه داخلی و نمایشگاه فن‌بازار. امسال در اقدامی نوآورانه، نمایشگاه داخلی در سالی از فضای برج‌های مسکونی همسایه پژوهشگاه که به رایگان و با استقبال مدیر مجتمع در اختیار پژوهشگاه قرار گرفت، برگزار شد. در این نمایشگاه علاوه بر ارائه دستاوردهای فرهنگی پژوهشگاه و نمایشگاه کتاب، چهار جلسه مشاوره برای عموم برگزار شد که گامی پیشرو در ارتباط بی‌واسطه پژوهشگاه‌ها با مردم و ترویجی‌سازی علم در این حیطه به شمار می‌رود.

۳- نمایشگاه دستاوردهای پژوهش، فناوری و فن‌بازار که از سه‌شنبه، ۲۶ آذرماه برگزار شده است، فرصت مغتنمی برای ارایه ماحصل و دستاوردهای پژوهشی یک‌ساله پژوهشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی است. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با درک جایگاه حساس علوم انسانی در راهبری و هدایت پیشرفت‌های فناوریانه، مطابق سال‌های پیش در نمایشگاه حضور فعال داشته است. پژوهشگاه امسال علاوه بر ارائه طرح‌ها و محصولات فناوریانه خود با قبول برگزاری سه کارگاه آموزشی در محل نمایشگاه، تلاش دارد تا ایده علوم انسانی مشاوره‌محور را عملی سازد. این نمایشگاه ماحصل تدبیر و کار تیمی هم‌دلانه میان اعضاء پژوهشگاه در سطوح مختلف بوده است.

۴- با بهره‌گیری از تجارب حرفه‌ای همکاران ارجمند در پژوهشکده مطالعات فرهنگی و ارتباطات ویژه‌نامه‌ای چاپ و منتشر شده است. در این زمینه در مدتی کوتاه، تلاش زیادی در زمینه پیگیری و دریافت یادداشت‌ها و گزارش از واحدها انجام شده است و ویژه‌نامه‌ای شامل گزارش تفصیلی از عملکرد پژوهشی بخش‌های مختلف پژوهشگاه در طول این یک‌سال فراهم شد. علاوه بر آن ماهیگیری شامل عملکرد یک‌ساله پژوهشی پژوهشگاه و مصاحبه‌هایی تهیه شد که در مراسم مختلف پخش شد.

۵- با توجه به این موضوع که یکی از اهداف اساسی هفته پژوهش قدردانی از پژوهشگران است، در سال گذشته، شیوه‌نامه داخلی انتخاب پژوهشگر برتر تصویب و ابلاغ شد. این شیوه‌نامه بر اساس تجربیات پیشین در سال جاری مورد بررسی و بازبینی قرار گرفت و پس از ابلاغ شیوه‌نامه مذکور، اعضای هیأت علمی و کارشناسان محترم پژوهشی تا ۹۸/۸/۱۵ فرصت یافتند درخواست و مدارک خود را از طریق سامانه سیمپا به معاونت پژوهشی ارسال کنند. تعداد ۲۱ درخواست در سامانه ثبت و بر اساس شیوه‌نامه مصوب، معاونت پژوهشی تمامی درخواست‌ها و مستندات مربوط به آنها را عیناً به کمیته هیأت ممیزه ارسال کرد. کمیته منتخب هیأت ممیزه نیز پس از بررسی مدارک تعداد ۶ تن از اعضای هیأت علمی، و ۳ تن از کارشناسان را به‌عنوان پژوهشگران برتر و شایسته تقدیر انتخاب و معرفی کرد. علاوه بر آن در سال جاری از کسانی که بیشترین مشارکت در کاربردی‌سازی طرح‌ها، برگزاری کارگاه‌ها و بالاترین امتیاز در برگزاری کرسی و مقالات بین‌المللی را داشته‌اند، و نشریات دارای رتبه Q1 قدردانی شد. مایه افتخار پژوهشگاه است که امسال از مقام والای علمی استاد بزرگوارمان، دکتر پورنامداریان، به عنوان محقق نمونه کشوری در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قدردانی و تجلیل شد. این رویداد فرخنده بر همه اعضای پژوهشگاه مبارک باد.

۶- هفته پژوهش، بزرگ‌ترین رویداد پژوهشی سالانه است. این رویداد بهانه‌ای برای تعامل بیشتر میان اعضای فرهیخته پژوهشگاه و تجدید پیمانی است بر پاسداشت مرزهای دانش و تعهد به گسترش فرهنگ خردورزی، دانایی، اخلاق و به رسمیت شناختن دیگری، آنچه که شیوه زیست و دغدغه عالمان و پژوهشگران را از سایرین جدا می‌سازد و معنای زندگی آنان را رقم می‌زند. امیدوارم پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با تکیه بر پیشینه درخشان و سرمایه‌های غنی علمی و انسانی‌اش، همچنان مسیر رشد و تعالی را بپیماید و فضایی آرام، دور از غوغا سالاری و شایسته محیطی علمی و آکادمیک داشته باشد. پژوهشگران برای نبرد با تاریکی، شمشیر نمی‌کشند، چراغی می‌افروزند. با امید به گسترش و دوام روشنایی.

گزارش پنل «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» در هفته پژوهش ۱۳۹۸

پنل «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» از پنل‌هایی که به مناسبت هفته پژوهش به همت دبیرخانه شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی و دبیرخانه طرح اعتلای علوم انسانی در روز شنبه ۲۳ آذرماه سال ۹۸ در پژوهشگاه برگزار شد.

در ابتدای نشست دکتر جان... کریمی مطهر، دبیر شورای بررسی متون، گفت: این مرکز با توجه به مسئله محوری و تطبیق فعالیت‌ها با نیازهای روز جامعه، برنامه‌هایی را در حوزه آسیب‌شناسی زبان فارسی، نقد و بررسی الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، اقتصاد مقاومتی و ... برگزار کرده است. برای نمونه در حوزه اقتصاد این آثار به جامعه علمی عرضه شده است، از جمله کتاب‌های «نقدنامه اقتصاد مقاومتی»، «مجموعه مقالات اقتصاد مقاومتی»، کتاب «مجموعه مقالات حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی»، «نقدنامه اقتصاد»، «نقدنامه اقتصاد»، «نقدنامه دو اثر»، دو همایش ملی اقتصاد مقاومتی، همایش «حمایت از تولید ملی و کالای ایرانی: بررسی برنامه‌ها و متون»، همایش «بررسی متون الگوی اسلامی ایرانی» و نشست تخصصی «نقد سند الگوی پایه اسلامی - ایرانی پیشرفت».

ابتدا دکتر غلامرضا مصباحی مقدم، مدیر گروه اقتصاد شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی، ضمن بیان اینکه آرمان گام دوم، ایجاد تمدن نوین اسلامی، خودسازی و تمدن‌سازی است، گفت: در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی روی جوانان بسیار تأکید شده است اما جوانان این دوره تفاوتی جدی با جوانان قبل از انقلاب دارند چرا که به علم روز مجهز هستند. اکنون پس از گذشت چهار سال از انقلاب، همچنان این انقلاب به جوانان برآمده از انقلاب تکیه دارد و جوانان امروز توانسته‌اند به فناوری و تکنولوژی‌های روز دست یابند. تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز افزایش یافته است و امروز بیش از چهار هزار شرکت دانش‌بنیان در کشور داریم و در علم و پژوهش، امکانات پیشرفته و گسترده‌ای فراهم است.

سپس دکتر محمدعلی فتح الهی، عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، درباره بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی گفت: رهبر معظم انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، عمومی شدن روشنفکری در ایران و در همه ساحت‌های زندگی و قابل فهم شدن برخی از مباحث آن حتی برای نوجوانان را از برکات انقلاب اسلامی برشمردند و فرمودند: تحلیل سیاسی و فهم مسائل بین‌المللی در موضوعاتی همچون ... را از انحصار طبقه محدود و عزلت‌گزیده‌ای به نام روشنفکر، بیرون آورد؛ این‌گونه، روشنفکری میان عموم مردم در همه کشور و همه ساحت‌های زندگی جاری شد و مسائلی از این دست حتی برای نوجوانان و نونهالان، روشن و قابل فهم گشت.

دکتر فتح‌الهی تأکید کرد: این ویژگی مهم جامعه کنونی ایران که روشنفکری و قدرت تحلیل سیاسی در جامعه ایرانی و در همه ساحت‌های زندگی ایرانی، عمومی شده است؛ البته به این معنی نیست که طبقه خاص نخبگان و روشنفکران وجود نداشته باشند. شروع روشنفکری، امری تخصصی و مربوط به نخبگان است ولی در ادامه با عوام جامعه، نسبت پیدا می‌کند. روشنفکر و نخبه، جدا از جامعه نیست و بلکه نقش جدی در تولید و رساندن اثر اجتماعی، فرهنگی و سیاسی به جامعه را دارد. البته اثر اجتماعی، فرهنگی و سیاسی باید بتواند در بطن جامعه نفوذ کند و با عموم مردم ارتباط برقرار کند. عمومی‌بودن روشنفکری و نخبگی در جامعه

ایرانی از توجه تدریجی به حکومت قانونی پشتیبانی می‌کند. همان‌طور که ملیت هم عمومی و به مسأله‌ای در زندگی روزمره تبدیل شده است.

وی گفت: به این ترتیب اگر علوم انسانی را علوم فرهنگی و روشنفکری تلقی کنیم؛ می‌توان از عمومی شدن علوم انسانی در ایران هم سخن گفت و کاربردی شدن علوم انسانی را در این راستا ارزیابی کرد. علوم انسانی که به واسطه علم بودنش، ماهیت نخبگانی دارد؛ اما چون ماهیت فرهنگی و روشنفکری دارد؛ می‌تواند در ایران عمومی شود و همه مردم به نوعی کلیت مباحث علوم انسانی را فهم و ادراک کنند و علوم انسانی از انحصار خواص درمی‌آید. علوم انسانی، فرهنگ و جامعه را اداره می‌کند و به دنبال شکل‌دهی تخیل فرهنگی، اجتماعی و سیاسی است و برای تحقق آنها مساعدت می‌کند. تخیل اجتماعی و فرهنگی، نخبه‌ها و عموم جامعه را به هم ربط می‌دهد و نسبت عوام و نخبه با آن به طور مساوی است و همه آحاد جامعه، سهم و درک مساوی از این تخیل دارند. مفید بودن علوم انسانی در کشور، مثل مفید بودن علوم مهندسی و پزشکی نیست که اداره بخش‌های مشخصی از کشور را عهده‌دار هستند؛ بلکه علوم انسانی در ایران به تدریج، فضای عمومی کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

در ادامه دکتر موسی نجفی، عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، نیز در این پنل تأکید کرد: وقتی بیانیه گام دوم منتشر می‌شود یعنی گام اولی هم بوده است. روح بیانیه گام دوم یعنی افتخار به گذشته و امید به آینده و این دقیقاً برعکس جریان فعلی کشور است که ناامیدی نسبت به آینده وجود دارد. گام تمدنی یعنی نظام تثبیت شده و حالا باید فرهنگ تثبیت شده را عمق دهیم. گام تمدنی یعنی گام‌های قبلی تثبیت شده و ما باید در گام فعلی مسائل را نگاه کنیم نه اینکه دوباره به گذشته برگردیم. وی افزود: بیانیه، جریان یک‌طرفه نیست بلکه یک جریان دوطرفه است و باید با آزاداندیشی با آن برخورد کنیم. بیانیه یک نقشه راه است به این معنا که ما کجا بودیم، کجا هستیم و کجا می‌رویم؟ تمدن نوین اسلامی پایان تاریخ نیست بلکه، مرحله قبل از پایان تاریخ است.

گزارش پنل «ظرفیت‌ها و موانع سیاسی، اقتصادی پژوهش و افق‌های پیشرفت» در هفته پژوهش ۱۳۹۸

در ذیل برنامه‌های هفته پژوهش پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در آذرماه ۱۳۹۸ پژوهشکده اقتصاد و مدیریت پنل «ظرفیت‌ها و موانع سیاسی، اقتصادی پژوهش و افق‌های پیشرفت» را در تاریخ ۲۴ آذرماه برگزار کرد.

مباحث طرح شده از سوی اعضای هیأت علمی به صورت زنجیروار و با نگاهی کلان به امر تحقیق و توسعه، در فضای اقتصاد آغاز و سپس با رویکردی مدیریتی در زمینه شبکه‌سازی، نوآوری و در نهایت مناسبات کار- زندگی پژوهشگران در سطحی عملیاتی ادامه یافت. در ادامه به گزارشی از سخنرانی‌های انجام شده در پنل و برخی محورهای طرح شده اشاره می‌شود:

در ابتدای پنل دکتر جلال منتظری سخنرانی خود را با عنوان «جایگاه و هزینه تحقیق و توسعه در ایران و جهان ارائه کرد. وی بحث خود را با تعریف مبنایی واژه تحقیق و توسعه آغاز کرد و با این سؤال که چرا چرخه‌های تحقیق و توسعه در کشور ایران به نتایج قابل ملاحظه منتج نمی‌شود، ادامه داد و به معرفی این چرخه از منظر علمی پرداخت. منتظری با بیان اینکه کاربرد اصلی تحقیق و توسعه در زمینه رقابت‌پذیری کشورهاست، بیان کرد که مقایسه هزینه‌های تحقیق و توسعه بین ایران و سایر کشورهای جهان و منطقه نشان می‌دهد، هزینه‌های تحقیق و توسعه در کشور ایران با سایر کشورها فاصله معنادار دارد. براساس آمار و اطلاعات مستند، این فاصله در حالی است که کشور ایران جهت جهش و کمتر کردن فاصله رشد اقتصادی با جهان نیازمند توجه ضروری به امر هزینه‌کرد بر تحقیق و توسعه جهت قدرت رقابت‌پذیری اقتصادی است. عدم توجه به امر تحقیق و توسعه در ایران به افت رتبه‌بندی ایران در زمینه رقابت‌پذیری در سال ۲۰۱۸ منجر شده است و این در حالی است که تحقیق و توسعه وجه مهمی در زمینه رقابت‌پذیری و نوآوری به شمار می‌رود.

دکتر منتظری با اشاره به آمار و ارقام هزینه‌های چندبرابری تحقیق و توسعه در جهان نسبت به ایران و رتبه کشور ایران در زمینه رقابت‌پذیری، به لزوم اهتمام سیاست‌گذاران در رسیدگی به امر ضرورت تخصیص بودجه پژوهش و تحقیقات و شتاب این امر با هدف جهش در رشد اقتصادی اشاره کرد.

در ادامه دکتر لیل‌اسادات زعفرانچی سخنان خود را با موضوع «معرفی شاخص‌ها و روش‌های تحلیل و ارزیابی اقتصادی تحقیق و توسعه» ارائه کرد و ضمن اشاره به سه تحول هم‌زمان در تاریخ، از جمله توجه به علم‌سنجی، تغییرات

مبنایی در بازنگری ادبیات رشد اقتصادی کشورها با در نظر گرفتن امر دانش به عنوان عامل اصلی رشد اقتصادی و گره خوردن دانش و حاکمیت سیاسی به خصوص پس از جنگ جهانی دوم به تبیین این سه تحول تاریخی پرداخت. وی با بیان این سه رویداد زمینه‌ساز، به طرح ابتدایی روش‌های ارزیابی فعالیت‌های تحقیق و توسعه در سال ۱۹۶۳ توسط کشورهای OECD تحت عنوان دستورالعمل فراسکاتی اشاره کرد. هدف اصلی این دستورالعمل که تا به حال هفت بار ویرایش و ویرایش نهایی آن در سال ۲۰۱۵ توسط مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور ترجمه شده است، ارزیابی تحقیق و توسعه در کشورها و مهم‌تر از آن مقایسه کشورها در این زمینه است.

در ادامه دکتر زعفرانچی با مقایسه هزینه‌های تحقیق و توسعه بین دو کشور ژاپن و اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۹۵، نتیجه گرفت که پیش و بیش از دغدغه در مورد تفاوت نسبت هزینه‌های تحقیق و توسعه به تولید ناخالص ملی میان کشورها، باید به امر نسبت اثرگذاری هزینه‌های تحقیق و توسعه بر رشد اقتصادی کشورها توجه کرد که این امر نیازمند ارائه آمار و اطلاعات متمرکز و هدفمند است.

سومین سخنران این پنل دکتر فرزانه میرشاه‌ولایتی بود که با موضوع «هم‌افزایی فعالیت‌های نوآورانه و شبکه سازی» سخنرانی کرد و با اشاره به اهمیت نوآوری جهت ایجاد رقابت و متمایز بودن، به نقش تحقیق و توسعه در ایجاد نوآوری مباحث تحقیقاتی اشاره داشت. او اذعان داشت که دو عامل دولتی بودن پژوهشگاه و انجام تحقیقات بنیادین نباید به عواملی جهت عدم فرآیند تولید محصول و عرضه دانش در پژوهشگاه منجر شود. در این راستا دکتر میرشاه‌ولایتی شبکه‌سازی را یکی از اصلی‌ترین عوامل در ایجاد نوآوری و خلق دانش عنوان کرد و گفت: شبکه‌سازی زمینه مناسبی را برای پژوهشگران جهت ایجاد و تبادل اطلاعات، تسهیم تجربیات و تقسیم دانش به ارمغان می‌آورد. دکتر میرشاه‌ولایتی ضمن اشاره به ضعف روابط بین فردی و موانع ساختاری و فقدان حقوق مالکیت فکری به عنوان موانع شبکه‌سازی، متذکر شد که جهت دسترسی به فرصت‌های نوآورانه و خلق دانش نوین در پژوهشگاه علوم انسانی، ارتباط پژوهشگران، سوار شدن بر فضای ICT و استفاده از ظرفیت مطالعات بین‌رشته‌ای، میان رشته‌ای و فرارشته‌ای مؤثر خواهد بود.

دکتر نادر سیدکلایس‌سخنران بعدی نشست بود. او با عنوان «دوست‌و توانی نوآوری در شرکت‌ها» سخنان خود را آغاز کرد و با طرح این سؤال جدی که چه چیزی باعث عملکرد مطلوب شرکت‌ها شده و ایجاد عامل مزیت رقابتی در سازمان‌ها محسوب می‌شود، بیان کرد که در ابتدا مباحث علمی ریشه عملکرد شرکت‌ها در ساختار صنعتی آن را جستجو می‌کردند، سپس با گسترش تحقیقات، نظریه مبتنی بر منابع ارائه شد و عنوان شد که منشأ اصلی عملکرد در درون شرکت‌ها و نه در بیرون آنهاست. وی اشاره کرد که از اوایل قرن ۲۱ به بعد و به خصوص در ۲۰ سال اخیر دیدگاه قابلیت‌های پویا در زمینه ارزیابی عملکرد شرکت‌ها دارای جایگاه قابل تأملی است. در این دیدگاه منشأ عملکرد شرکت‌ها نه فقط در فضای صنعتی و منابع سازمانی جستجو شده، بلکه به امر قابلیت‌های پویای سازمانی در بلندمدت باز می‌گردد. این قابلیت‌ها می‌توانند منابع جدید خلق کرده یا با ترکیب منابع موجود، منابع فعلی را بازسازی کنند. یکی از مهمترین قابلیت‌های پویا، امر تحقیق و توسعه است. دکتر سیدکلای در خاتمه دلیل عدم نوآوری در سازمان‌های ایرانی را تمرکز این سازمان‌ها بر قابلیت‌های عملیاتی، همچون پرداخت دستمزد کارکنان، شرایط معطوف به حیات و ممات سازمان و بی‌توجهی به پیگیری قابلیت‌های پویا عنوان کرد. دکتر الهام ابراهیمی آخرین سخنران پنل با موضوع «مناسبات کار-زندگی پژوهشگران در ایران و جهان» سخنرانی کرد. او با بیان مفهوم مناسبت کار-زندگی و سیر تحول علمی در این رویکرد، اشاره کرد که در ابتدا فقط بر بعد منفی این مناسبات تکیه می‌شد و سوئیۀ تاریک این تناسبات تحت عنوان تضاد یا تعارض مورد بحث قرار می‌گرفت و کمتر به سرریز تجربیات این دو حوزه توجه می‌شد. در رویکرد نوین علاوه بر ابعاد منفی، به یکپارچگی و تعادل این دو حوزه و توجه به سرریز شدن مثبت تجربیات حوزه کار-زندگی نیز پرداخته می‌شود. ابراهیمی با بیان این موضوع که محققان و پژوهشگران معمولاً از توجه به جامعه آماری تحقیقات در حوزه مناسبات کار-زندگی غافل مانده‌اند، به تعدد مطالعات جهانی و محدودیت پژوهش‌های انجام شده در ایران اشاره کرد. مروری بر مطالعه نگرش‌سنجی ۱۲ نگرش شغلی انجام شده با تمرکز بر ۲۰ هزار نفر از کارکنان سازمان‌های ایرانی در سال ۹۶-۹۷ نشان می‌دهد که نگرش تعادل کار-زندگی دارای رتبه و جایگاه نازلی بوده است.

دکتر ابراهیمی با استناد به یکی از ابتدایی‌ترین تحقیقات انجام شده (۱۹۸۲) بر گروهی از زنان عضو هیأت علمی در آمریکا بیان کرد: نتایج این پژوهش نشان می‌دهد بین ادراک افراد از اضافه بار کاری به لحاظ ذهنی و عینی تفاوت معناداری وجود دارد. اعضای هیأت علمی مطابق با تحقیقات انجام شده نسبت به سایر کارکنان سرریز کار-زندگی را بیشتر تجربه می‌کنند و ذهن عضو هیأت علمی فقط در زمان حضور در محل کار دغدغه‌مند نیست و حذف مرز بین کار-زندگی در این قشر مشکل‌تر است. وی در ادامه با طرح کلیدواژه «روزنه‌های امید و ابرهای سیاه» در زمینه مشاغل علمی بیان داشت: باید توجه کرد که اگرچه اعضای هیأت علمی از ساعات کار منعطف‌تری برخوردارند، اما امکان درگیری ذهنی بیشتر برای آنها، از جمله سوئیۀ تاریک این موضوع است.

مراسم اختتامیه هفته پژوهش

تأکید دکتر قبادی بر ضرورت هم‌افزایی حوزه و دانشگاه

مراسم اختتامیه هفته پژوهش پژوهشگاه، ۲۷ آذرماه ۱۳۹۸ با حضور و سخنرانی دکتر غلامرضا غفاری، معاون فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و رئیس کمیسیون هیأت امناء پژوهشگاه برگزار شد. به گزارش روابط عمومی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، در ابتدای این مراسم دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ضمن گرامیداشت یاد و نام دکتر مفتاح، گفت: دکتر مفتاح استاد عالم و فرزانه دانشگاهی بود که به دلیل قرائت خشونت‌گرایانه از اسلام قربانی شد، امیدوارم از این حوادث خوب درس بگیریم و از نگاه خشونت‌آمیز به دنیا و پیرامون پرهیز کنیم. در مجموع هفته پژوهش به ما درس می‌دهد که رویکرد خشونت‌گرایی عاقبت خوشی ندارد.

دکتر قبادی ادامه داد: باید به زبان ساده گفت؛ همان‌طور که دانشگاهی‌ها نقاط قوتی دارند، حوزوی‌ها هم نقاط قوتی دارند و هنر این است که ما بتوانیم این دو را در مسیر هم‌افزایی قرار دهیم و ... وی با اشاره به انتخاب دکتر پورنامداریان به عنوان، پژوهشگر برگزیده کشوری در بیستمین نمایشگاه پژوهش و فناوری (فن بازار)، گفت: خوشبختانه پژوهشگاه در این مدت شاهد کسب افتخارات زیادی بوده است و البته که حق پژوهشگاه بود تا به این عناوین و موفقیت‌ها دست یابد. چون پژوهشگاه برندهای ملی و بین‌المللی خوبی دارد که از حدود ۲۰ سال پیش باید این برندها به ملت ایران و جهان شناسانده می‌شدند. امیدوارم خداوند توفیق دهد این حق پژوهشگاه ستانده شود که در این مرکز شخصیت‌های علمی و گوهرهای زیادی مثل دکتر پورنامداریان، دکتر عاصی و ... فعالیت می‌کنند.

در ادامه دکتر غفاری برای حاضرین سخنرانی کرد و سپس از برگزیدگان هفته پژوهش تجلیل شد. اسامی برگزیدگان از نظر تان می‌گذرد:

پژوهشگران برگزیده

- * دکتر نیره دلیر
- * دکتر سیدحسین میرجلیلی
- * دکتر رمضان رضایی

پژوهشگران شایسته تقدیر

- * دکتر محمدهادی گرامی
- * دکتر نعمت ا... فاضلی
- * دکتر محمد مهدی اردبیلی

کارشناسان برگزیده

- * شاهین آریامنش
- * نادیا حاجی پور
- * مهلا آرین‌پور

برگزیده بخش کرسی نظریه‌پرازی

- * دکتر پگاه مصلح

برگزیدگان بخش انتشار مقاله در مجلات خارجی

معتبر

- * دکتر حسن مجیدیان
- * دکتر سیدروح‌اله شهابی
- * دکتر آیدین کیخایی

* دکتر علی سلمانی ندوشن
* دکتر گل اندام شریفی

تقدیر از مسئولان مجلات دارای رتبه Q1

* نشریه منطق پژوهی

دکتر غلامرضا ذکیانی (سردبیر نشریه)
مختار مؤمنی (مدیر اجرایی نشریه)
فاطمه بدوی (مدیر اجرایی نشریه)

* نشریه مطالعات میان رشته‌ای در رسانه و فرهنگ

دکتر سیدبیوک محمدی (سردبیر نشریه)
مهدی محمدی (مدیر اجرایی نشریه)

* نشریه تحقیقات تاریخ اجتماعی

دکتر شهرام یوسفی‌فر (سردبیر نشریه)
اعظم ریاحی (مدیر اجرایی نشریه)

* نشریه پژوهش‌نامه علوی

دکتر فاطمه جان احمدی (سردبیر نشریه)
فاطمه بدوی (مدیر اجرایی نشریه)

برگزیدگان بخش ترویجی‌سازی علوم انسانی

* دکتر سعید ناجی

بخش کاربردی‌سازی پژوهش‌های علوم انسانی

* دکتر سیده زهرا اجاق

* دکتر ابراهیم التجایی

برگزیدگان بخش پژوهشگر برتر دانشجویی

* امین محمدی

* علی پاشا غفاری

* بهمن بنی‌هاشمی

بازدید معاون پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از غرفه پژوهشگاه در نمایشگاه فن بازار

صبح روز پنجشنبه ۲۸ آذر ماه ۱۳۹۸ دکتر مسعود برومند معاون پژوهش و فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از غرفه پژوهشگاه در نمایشگاه فن بازار دیدار کرد.

در این دیدار دکتر الهام ابراهیمی، مدیر نوآوری و کاربردی سازی پژوهش‌های علوم انسانی پژوهشگاه ضمن ارائه گزارش تفصیلی از ارتباط پژوهشگاه با جامعه و صنعت در قالب طرح‌های پژوهشی کاربردی و کارفرمایی و کارگاه‌های کلینیکال در هفته پژوهش، ارائه خدمات پژوهشگاه در قالب پرتال جامع علوم انسانی و وبسایت پژوهشگاه، از روند افزایشی طرح‌های کاربردی طی دو سال اخیر خبر داد.

دکتر برومند ضمن بازدید از کتب جدید، طرح‌های پژوهشی کاربردی و کارفرمایی پژوهشگاه، سامانه «ارزیابی مهارت درک مطلب فارسی به غیرفارسی زبانان» از برگزاری کارگاه‌های کلینیکال جدید پژوهشگاه که در محل نمایشگاه فن بازار برگزار می‌شد، استقبال و بر ضرورت تداوم و ترویج فعالیت‌هایی از این دست تأکید کرد.

علاوه بر این پیشنهاد انتشار نسخه آنلاین کتاب‌های ارزشمند پژوهشگاه در قالب پلتفرمی که شامل تولیدات علمی و دستاوردهای پژوهشی با برند پژوهشگاه باشد و از طریق امکانات تعاملی در دسترس مخاطبان قرار گیرد، از سوی وی مطرح شد.

پس از معرفی طرح‌ها و نرم‌افزارهای جدید پژوهشگاه در حوزه زبان‌شناسی، دکتر برومند بر لزوم برقراری ارتباط با سفارتخانه‌ها جهت بهره‌مندی از این تولیدات و خدمات تأکید کرد.

حضور پژوهشگاه در نمایشگاه فن بازار

با توجه به برنامه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای برگزاری نمایشگاه دستاوردهای پژوهش، فناوری و فن بازار سال جاری، دکتر فرزانه میرشاه‌ولایتی و دکتر الهام ابراهیمی به عنوان مسئول انجام امور و برنامه‌های پژوهشگاه در این نمایشگاه تعیین شدند.

ستاد هفته پژوهش پژوهشگاه با توجه به برنامه‌های جانبی در نظر گرفته شده در بیستمین نمایشگاه «پژوهش، فناوری و فن بازار» از تاریخ ۹۸/۹/۲۶ تا ۹۸/۹/۲۹، در این نمایشگاه ضمن رونمایی از دستاوردهای پژوهشی و فناوری منتخب اعضای هیأت علمی پژوهشگاه، پس از دریافت و بررسی پیشنهادهای کارگاه‌های ذیل را برای اجرا در این ایام به دبیرخانه بیستمین نمایشگاه دستاوردهای پژوهش، فناوری و فن بازار هفته پژوهش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری پیشنهاد و برگزار کرد:

۱. دکتر بهاره نصیری و آمنه بختیاری: شیوه‌های مدیریت مصرف رسانه در خانواده
۲. دکتر عبدالمجید مبلغی: جایگاه فن‌آوری در زندگی معاصر بر پایه نظریه‌های انتقادی در علوم انسانی
۳. دکتر اسماعیل ناصری: تیپ‌شناسی شخصیت و عملکرد شغلی

دکتر قبادی در مصاحبه با خبرگزاری آنا:

با مطالعات علوم انسانی می توان معضلات کشور را کاهش داد

به گزارش خبرنگار حوزه آموزشی و پژوهشی گروه دانشگاه خبرگزاری آنا، علوم انسانی یکی از علوم مهم در کشور است. اگر علوم انسانی به درستی مورد توجه قرار گیرد می توان انتظار داشت بسیاری از چالش ها برطرف شود. پژوهشگاه علوم انسانی یکی از نهادهای مهم و با سابقه در این حوزه است که می تواند با انجام پژوهش های مسئله محور گام مهمی در توسعه کشور بردارد. پژوهش های کاربردی می تواند گام های مؤثری در رفع نیازهای مردم بردارد. همچنین سابقه فرهنگی و تمدنی ایران را مهم و آن را اثرگذار در دیپلماسی علمی عمومی است که باید در این زمینه نیز پژوهش های کاربردی و اثرگذار صورت گیرد. با توجه به نقش کلیدی پژوهش در کاربردی سازی علوم به بررسی فعالیت های پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی پرداختیم. در ادامه مشروح گفتگوی آنا را با حسینعلی قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی می خوانید

* لطفاً کمی درباره فعالیت های پژوهشگاه توضیح دهید؟

پژوهشگاه علوم انسانی ۵۵ سال قدمت دارد، این پژوهشگاه پیش از انقلاب موسسه مطالعات و تحقیقات نام داشت و بعد از انقلاب به پژوهشگاه علوم انسانی تغییر نام داد، اکنون هم پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی نام دارد. این پژوهشگاه بزرگ ترین پژوهشگاه قاره آسیا و وابسته به وزارت علوم است. در پژوهشگاه بیش از ۱۴۰ عضو هیأت علمی مشغول به فعالیت هستند، همچنین ۱۲ پژوهشکده با عناوین مختلف در حوزه علوم انسانی در این پژوهشگاه تأسیس شده است. ۳ هزار استاد برجسته سراسر کشور با شبکه نخبگانی پژوهشگاه علوم انسانی در ارتباط هستند و از نظرات آن ها در شورای بررسی نهایی استفاده می شود.

در سال های اخیر پژوهشگاه علوم انسانی متناسب با اسناد بالادستی و سیاست های نظام به سمت کاربردی شدن حرکت کرده است. به طوری که این پژوهشگاه با اتکا به روش های پیشرفته جهانی، تولیدش را به سمت پژوهش های مسئله محور سوق داده و متناسب با نیازهای اجتماعی مردم تحقیقات خود را انجام داده است.

ژانرهای تولیدی پژوهشگاه از سخنرانی، کتاب و مقاله به سمت گزارش های راهبردی سوق داده شده است، در این مسیر از بسته های تخصصی مانند خدمات مشاوره، تعامل عمیق با دستگاه های اجرایی بهره گرفته شده است.

اکنون در مرحله عبور از پژوهش های کاربردی و ورود به پژوهش کلینیکال قرار داریم. در هفته پژوهش ۸ کلینیک علوم انسانی را رونمایی خواهیم کرد. همچنین در این هفته خدمات کلینیکال در نمایشگاه دستاوردهای پژوهشی و مجتمع های بزرگ شهر تهران ارائه خواهیم داد. در این مسیر دو ماه پیش هم مقام معظم رهبری فرمودند که چرا علوم انسانی را وارد شرکت های دانش بنیان نمی کنید؟ ایشان فرمودند: جامعه شناسی، مدیریت و اقتصاد باید میدان داشته باشند تا مشکلات جامعه را حل کنند. به درستی از این طریق می توان اقدامات بزرگی انجام داد مثلاً می توان آمار طلاق، آمار خشونت و دیگر معضلات را در کشور کاهش داد. باید به داد مردم رسید و علم باید در خدمت مردم باشد.

* تفاوت پژوهش کلینیکال و کاربردی در چیست؟

پژوهش تقسیم‌بندی‌های متفاوتی نظیر بنیادین، توسعه‌ای و کاربردی دارد. در پژوهش بنیادین نیز دو دسته پژوهش بنیادین نظری و پژوهش بنیادین راهبردی وجود دارد. در پژوهش کاربردی ذی‌نفع‌محور و جامعه‌محور عمل می‌شود ولی در پژوهش کلینیکال مستقیماً سراغ انسان‌هایی می‌رویم که با مسئله مواجه هستند، مثلاً در این پژوهش‌ها به موضوعاتی نظیر مسائل تحصیلی خانواده‌ها و مشکلات خانواده‌ها برای حضور فرزندان‌شان در فضای مجازی می‌پردازد.

* برنامه پژوهشگاه در حوزه دیپلماسی علمی چیست؟

ورود به حوزه دیپلماسی علمی از دیگر مأموریت‌های مهم این پژوهشگاه علوم انسانی است. ایران یک کشور تمدنی با سابقه است، این سابقه تمدنی و موقعیت جغرافیایی یکی از مزیت‌های منحصر به فرد ایران به شمار می‌رود، علوم انسانی می‌تواند این مزیت‌ها را به سرمایه تبدیل کند. با توجه به تجربه نیم قرن پژوهشگاه و وجود شخصیت‌های علمی و برند در آن دستاوردهای زیادی را شاهد بوده‌ایم. بر اساس برنامه پژوهشگاه به این نتیجه رسیده‌ایم که اگر پژوهش‌های علوم انسانی وارد دیپلماسی عمومی شود می‌تواند دستاوردهای خوبی را برای کشور بیافریند.

در این مسیر در پژوهشگاه علوم انسانی، دانشنامه‌نگاری را در دستور کار قرار داده‌ایم و دانشنامه‌های مشترک فرهنگی با برخی از کشورها نظیر چین، روسیه، ترکیه و کشورهای عربی تدوین یا در حال تدوین است. تجربه نشان داده که این گفتگوها به دلیل قدمت و ابعاد گسترده تمدنی ایران، بسیار به نفع کشور تمام می‌شود. از دیگر ویژگی‌های خاص کشور موقعیت جغرافیایی آن است، ایران شاید تنها کشوری باشد که با ۱۵ کشور همسایه است و در این میان ایران تنها کشوری است که می‌توان ادعا کرد بیشترین مشترکات فرهنگی و اجتماعی را با آنها دارد. این مشترکات از ترکیه تا پاکستان، آسیای میانه و کشورهای حوزه خلیج فارس دیده می‌شود. همچنین در این مسیر مطالعه تاریخی و تمدنی، مطالعه تمدنی ایران فرهنگی، مطالعه مشترکات دینی، بررسی تعداد بزرگان در علم و تمدن اسلامی بسیار اهمیت دارد و می‌توان گفت ایران در این زمینه‌ها سرآمد است.

ایران قلب فرهنگ جهان است. در کدام کشور جهان این همه شاهکار بزرگ وجود دارد؟ بزرگانی مانند حافظ و مولوی برای همه اعصار تاریخ حرف برای گفتن دارند و دنیا را فتح کرده‌اند. از طرفی درباره آثار ادبی هیچ کشوری به اندازه ایران در جهان کار نشده است. آیا نمی‌توان از این پتانسیل‌های علمی برای گسترش دیپلماسی عمومی استفاده کرد؟ این‌ها سرمایه‌های پنهان هستند، گاه سرمایه پنهان از سرمایه آشکار مهم‌تر است. بنابراین یکی از مأموریت‌های مهم پژوهشگاه علوم انسانی، پژوهش درباره علوم انسانی، سرمایه‌های فرهنگی و هنری ایران و تبدیل آن به دیپلماسی علمی و عمومی است. متأسفانه در ایران به دلایل مختلف به علوم انسانی میدان داده نمی‌شود، من فکر می‌کنم فضای هژمونیک مهندسی‌زده در کشور باوری به علوم انسانی ندارد. در این میان اصحاب و یاران علوم انسانی هم نتوانسته‌اند علم خود را به‌خوبی عرضه کنند. در صورتی که می‌توان کارآمدی علوم انسانی را در کشور نهادینه کرد.

* همان‌طور که می‌دانید متولیان دیپلماسی عمومی اعتقاد چندانی به کار علمی و پژوهشی ندارند، شما در پژوهشگاه علوم انسانی چه خدماتی را در این عرصه ارائه می‌دهید؟

نهادی مانند پژوهشگاه علوم انسانی می‌تواند گنجینه‌های نفیس ایران را بازآفرینی کند، بنده این کار را در کتاب جان جهان انجام داده‌ام. پژوهشگران پژوهشگاه هم برخی از آثار قدیمی را خوانش و ترجمه کرده‌اند. میراث ایران حرف‌های زیادی برای گفتن دارد پژوهشگاه می‌تواند با پرداختن به این میراث برای جهان و جوانان ایران سخنی تازه داشته باشد. سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی و وزارت امور خارجه نیز می‌توانند در این مسیر با پژوهشگاه ارتباط گیرند البته سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی کارهایی انجام داده که در خور توجه است آنچنان‌که امروزه بسیاری از رایزن‌های فرهنگی از متخصصان دانشگاهی انتخاب شده است. به عقیده من اتفاقاً در شرایط تحریم ضرورت توجه به این حوزه بیشتر شده است پژوهشگاه با این راهبرد ارتباطات خوبی با برخی کشورها نظیر هند برقرار کرده این ارتباطات کاملاً علمی و تخصصی است و موضوعات سیاسی را شامل نمی‌شود چراکه پژوهشگاه مأموریتی در این زمینه ندارد. معاملات این‌چنینی سبب شده که نگاه بسیار مثبتی از ایران در بسیاری از امور حاکم شود. هر کشوری که عظمت فرهنگی‌اش را بیشتر نشان دهد حتماً آینده‌اش را بهتر می‌تواند بسازد. کسانی که نتوانند از گذشته به‌خوبی استفاده کنند آینده خوبی هم ندارند.

* همانطور که می‌دانید امام خمینی (ره) در زمان انقلاب فرهنگی فرمودند از اسلام‌شناسان قم در علوم انسانی استفاده شود، پژوهشگاه علوم انسانی برای استفاده اسلام‌شناسان برجسته چه اقداماتی را انجام داده است؟

پژوهشگاه علوم انسانی با نهادهای زیادی نظیر پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، جامعه المصطفی، پژوهشگاه ادیان، معاونت پژوهشی حوزه علمیه، انجمن‌های علمی حوزه علمیه، پژوهشگاه فرهنگ و علوم انسانی قم، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، دانشگاه علوم و حدیث، تقریب مذاهب و دانشگاه مفید ارتباط دارد. پژوهشکده مطالعات قرآنی و انجمن مطالعات قرآنی نیز در پژوهشگاه تأسیس شده است. همچنین تنها مجله انتقادی کشور به صورت ماهنامه در پژوهشگاه منتشر می‌شود. باید متناسب با روحیات نسل آینده، متون اسلامی را بازآفرینی کنیم. محتویات این مجله شامل نقد منابع غربی در کتاب‌های درسی است. ما در پژوهشگاه علوم انسانی یکی از واقع‌بینانه‌ترین راه‌ها را انتخاب کرده‌ایم و آن هم حرکت در مسیر کاربردی شدن است وقتی اینگونه عمل شود کنش و واکنش جامعه و فرهنگ جامعه در عرصه علم بومی و اصلاح می‌شود. اگر بخواهیم در یک اتاق دربسته باشیم هزار سال دیگر علوم انسانی بومی نمی‌شود. آیا آثار حافظ، سعدی، غزالی، فارابی و ابن خلدون اسلامی است؟ آن‌ها چه کرده‌اند؟ آنها اندیشه اسلامی را درک و سپس منعکس کرده‌اند و این حاصل تعاطی است. مگر از حافظ قرآنی‌تر داریم حافظ اسلام ایرانیزه شده بومی شده است و هیچ‌چیز غیراسلامی ندارد. نباید آینده را از دست بدهیم باید متناسب با روحیات نسل آینده متون اسلامی را بازآفرینی کنیم تا مبانی و ارزش‌های نسل با اسلام تقویت شود. در این مسیر می‌توان از راه‌های مختلف نظیر ساخت انیمیشن، داستان و شعر استفاده کرد. آیا می‌دانید چرا قبل از انقلاب شهید مطهری برنده جایزه یونسکو شد؟ به خاطر کتاب داستان راستان بود. چون وی قبل از انقلاب ژانر این کتاب را پیدا کرده بود. مگر آن زمان چقدر داستان بازآفرینی‌شده اسلامی وجود داشت؟ به دلیل شاخص بودن این کتاب، این اقدام شهید مطهری مورد توجه قرار گرفت. یا کتاب اصول فلسفه روش رئالیسم علامه طباطبایی را در نظر بگیرید، آیا از اول تا آخر این کتاب اسلام اسلام، خدا خدا، پیغمبر پیغمبر نوشته شده است؟ در این کتاب چنین کلماتی نیست ولی چرا این کتاب کمر مار کیسسم را در کشور شکست؟ چون علامه طباطبایی راهش را یافته بود و توانست اسلام را بومی کند، ما هم باید از این تجربه‌های تاریخی استفاده کنیم.

* اغلب کتب درسی دانشگاه‌ها مبانی علوم انسانی غربی دارد، پژوهشگاه علوم انسانی در راستای تغییر این متون چه اقداماتی انجام داده است؟

بیشترین خدمت در این زمینه را پژوهشگاه علوم انسانی انجام داده است، تاکنون ۲۲۰ کتاب نقد مبانی غربی از سوی پژوهش‌ها چاپ شده است. در این کتاب‌ها به مفاهیم غربی که در کتاب‌ها تدریس می‌شود، اشاره شده است و بسیاری از این مفاهیم در چاپ‌های بعدی اصلاح شده‌اند. برخی از نقد ناراحت می‌شوند یا در نقد فحاشی می‌کنند در صورتی که نقد یکی از وسیله‌های گفتگوست و بازخوردهای نقد تأثیر شگرفی در آثار دارد.

* پژوهشگاه علوم انسانی در حوزه نظریه پردازی چه اقداماتی را انجام داده است؟

تا قبل از سال ۹۴ پژوهشگاه به موضوع نظریه‌پردازی وارد نشده بود ولی از ۹۴ تاکنون ۳۸ کرسی نظریه‌پردازی در پژوهشگاه برگزار شده است که ۱۲ مورد آن مربوط به سال ۹۸ بوده است. یکی از کرسی‌ها توانسته به مرحله کشوری صعود کند، امیدواریم این بخش را فعال‌تر از گذشته ادامه دهیم.

* چرا تاکنون نظریه از سویی اندیشمندان ایرانی ارائه نشده است؟

پژوهشگاه در این زمینه مقررات خود را عوض کرده و پژوهشگرانی که عضو پژوهشگاه هم نباشند می‌توانند نظریه خود را از طریق پژوهشگاه منتشر کنند. در این مسیر دوره پسادکتری را تقویت کرده‌ایم. افراد می‌توانند با سرمایه‌گذاری شخصی و مطابق با قوانین پذیرفته شوند. امیدوارم در آینده نزدیک شاهد اتفاقات خوبی در این زمینه باشیم.

گفتگوی رئیس پژوهشگاه و وزیر خارجه هندوستان با موضوع تدوین دانشنامه مشترک

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی در سال‌های اخیر با همکاری سفارت هندوستان در ایران، فعالیت‌های علمی و پژوهشی مشترک متعددی را به انجام رساند که از جمله مهم‌ترین آنها برگزاری همایش «مشترکات فرهنگی ایران و هند» در آذر ماه سال ۱۳۹۷ بود. در چارچوب این همکاری‌ها، طرح نگارش دانشنامه روابط فرهنگی ایران و هند نیز مورد توجه دو طرف قرار گرفت که برنامه‌ریزی‌های آن با مشارکت پژوهشگاه و راینی فرهنگی سفارت هندوستان در ایران در حال انجام است. در جریان دیدار اخیر وزیر خارجه هندوستان از کشورمان، دکتر قبادی رئیس پژوهشگاه با حضور در ضیافت شامی که سفارتی این کشور به افتخار این سفر تدارک دیده بود، با وزیر خارجه و سفیر این کشور در ایران دیدار و گفتگو کرد که در این دیدار بر اهمیت و ضرورت تسریع در تدوین دانشنامه مذکور تأکید شد.

امضاء تفاهم‌نامه همکاری با دانشگاه خوارزمی

بنا به فراهم‌بودن زمینه‌های مشترک همکاری فی‌مابین پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و دانشگاه خوارزمی در ابعاد آموزشی، پژوهشی و فرهنگی و امکان بهره‌مندی از ظرفیت‌های متقابل، روز سه‌شنبه ۲۶ آذر ماه ۹۸ با حضور دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، در محل دانشگاه خوارزمی تفاهم‌نامه همکاری مشترکی بین طرفین به امضاء رسید.

این تفاهم‌نامه در پاسخ به دو دیدار اخیر دکتر حبیبی، رئیس دانشگاه خوارزمی از پژوهشگاه و حضور دکتر قبادی برای سخنرانی هفته پژوهش آن دانشگاه و پیرو مذاکرات فی‌مابین درخصوص انعقاد تفاهم‌نامه مشترک حین مراسم هفته پژوهش؛ در محل دانشگاه خوارزمی، مبادله شد.

از سلسله یادداشت‌هایی درباره «فرصت‌ها، چالش‌ها و آسیب‌های پژوهش‌های علوم انسانی در ایران»

بایدها و نبایدهای علوم انسانی در جامعه بشری امروز

«فرصت‌ها، چالش‌ها و آسیب‌های پژوهش در حوزه علوم انسانی و چشم‌اندازهای آینده آن و پیشنهاد در ارتباط با زمینه‌سازی برای وضعیت مطلوب»، عنوان فراخوانی است که در آن به مناسبت هفته پژوهش از پژوهشگران دعوت شد تا نظرات خود را در این زمینه ارائه کنند. پرداختن به این مطلب در حیطه سیاست‌های کلان علمی کشور و همچنین سیاست‌های پژوهشگاه ضروری می‌نماید.

معاونت و مدیریت امور پژوهشی در راستای سیاست‌های برنامه راهبردی دوم پژوهشگاه، بر آن شدند تا علاوه بر گردآوری دیدگاه‌های اعضای هیأت علمی پژوهشگاه، و به نقد و بررسی گذاشتن آنها، در مشارکتی جمعی، الزامات و مقدمات برنامه‌ریزی شایسته برای ارتقاء سطح کیفی پژوهش‌های حوزه علوم انسانی را فراهم سازند. برای تحقق این هدف می‌کوشیم تا سلسله یادداشت‌هایی با عنوان «فرصت‌ها، چالش‌ها و آسیب‌های پژوهش‌های علوم انسانی در ایران» را در سایت معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی منتشر کنیم.

در این فرصت یادداشت دکتر مسعود قیومی، عضو هیأت علمی پژوهشکده زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ارائه می‌شود.

علوم انسانی، به‌عنوان یک رشته علمی، به مجموعه‌ای از رشته‌ها و شاخه‌های علمی اطلاق می‌شود که به «انسان» مربوط شده و محور موضوعات مرتبط با «انسان» را شکل می‌دهد. به‌نظر می‌رسد جهان‌بینی انسان‌محور در نظام فلسفی اندیشه رنسانس ریشه در شکل‌گیری علوم انسانی داشته‌باشد که در آن موضوعات مربوط به «انسان» در کانون توجه بوده‌است. این رشته علمی گستره وسیعی از دانش را از مبانی تفکر و فلسفه تا کاربردی‌ترین دانش در بر می‌گیرد. اگرچه در علوم انسانی دقت فکری و پرسشگری آزاد زیاد است، به‌دلیل توجه مفرط به تفکر و جنبه انتزاعی این رشته علمی، معمولاً از روش‌های تجربی در این رشته اجتناب شده و به‌ندرت می‌توان مشخصات تجربه‌گرایی را در آن مشاهده کرد. حال که ویژگی رشته علوم انسانی مشخص شد، در ادامه به چالش‌ها و آسیب‌های پژوهش در حوزه علوم انسانی پرداخته می‌شود.

۱- مقررات ناکارآمد و عدم انعطاف‌پذیری

از آنجاکه «انسان» با واقعیت‌های قابل اثبات نیز سروکار دارد، علوم انسانی در کنار علوم طبیعی نیز باید ویژگی عینیت‌پذیری دانش را داشته باشد. نمونه‌ای از عینیت‌پذیری دانش در صنعت نشر قابل مشاهده است چراکه اندیشه و تفکر نویسنده براساس یک قواعد مشخص به‌گونه‌ای قابل عرضه به خواننده منتقل می‌شود. اختراع دستگاه چاپ و صنعت نشر تحول عظیم در اندیشه‌های انسان‌گرایانه به‌وجود آورد و علاوه بر ایجاد تنوع به‌واسطه ترجمه در این تفکرهای انسان‌گرایانه، به نشر تفکرها به سایر ملل کمک شایانی نمود. این امر شکوفایی فرهنگی را در پی داشت. با انقلاب صنعتی و تخصصی شدن علم در قرن بیستم، علوم انسانی شکل امروزی‌اش را به خود گرفت. بنابراین می‌توان مدعی شد که علوم انسانی یک رشته سنتی و غیرمنعطف نیست؛ بلکه باتوجه به تغییر و تحول در جامعه، علوم انسانی که متعلق به انسان‌های آن جامعه بوده است همواره پویایی خود را حفظ کرده و خود را با شرایط زمانه تطبیق داده است. درغیراین‌صورت علوم انسانی نمی‌تواند پاسخگوی نیاز جامعه بشری در هر برهه زمانی باشد و اگر چنین باشد محکوم به فنا است.

اگر امروزه عدم علاقه‌مندی به یادگیری علوم انسانی بین دانشجویان یا حتی استادان مشهود است به ضعف در فرایند آموزش این رشته مربوط می‌شود (بوردیک و همکاران، ۲۰۱۲: ۷). بنابراین ضعف در نظام آموزش علوم انسانی و عدم انعطاف‌پذیری به‌واسطه قواعد و مقررات ناکارآمد همچون زنجیری بال‌های پرواز علوم انسانی که همان خلاقیت و نوآوری در تفکر افراد است را می‌بندد و از شکوفایی آن جلوگیری می‌کند. در نتیجه، برای حفظ پویایی علوم انسانی باید این رشته با شرایط و نیاز بشر امروز منطبق شود.

۲- عدم توجه به روش‌شناسی مدرن

امروزه فناوری اطلاعات جایگاه ویژه‌ای را در زندگی بشر امروز به خود اختصاص داده است. گردش آزاد اطلاعات و وجود حجم عظیمی از اطلاعات پیرامون محوریت انسان موجب می‌شود روش‌شناسی کلاسیک در مطالعه «انسان» و علوم انسانی دچار تحول شود و مفهوم «علوم انسانی دیجیتال» (Digital Humanities) ارائه گردد. علوم انسانی دیجیتال رشته جدیدی نیست و در تقابل با علوم انسانی کلاسیک قرار نمی‌گیرد؛ بلکه از نظر روش‌شناختی و صورت‌بندی دانش، تفسیر جدیدی را از علوم انسانی که متعلق به انسان‌های جامعه امروز است ارائه می‌دهد و موجب می‌شود به یک روش‌شناسی فکری تبدیل شود. برای ایجاد جاذبه و همچنین حفظ پویایی در علوم انسانی باید از امکانات روز برای حل مسائل دنیای امروز بهره برده شود. این نگرش که بتوان با ابزار دیروز، مسائل روز را حل کرد اشتباه است ولی می‌توان روش‌شناسی دیروز را به‌گونه‌ای امروزی صورت‌بندی کرد و از آن برای حل مسائل روز استفاده کرد.

همانگونه که صنعت نشر سبب تحول در انتشار افکار و ظهور قواعد برای تبدیل قالب انتزاعی تفکر به قالب عینی چاپ شد، «علوم انسانی دیجیتال» نیز که از فناوری اطلاعات بهره می‌برد منجر به ظهور قواعدی در دانش که برای رایانه قابل استفاده باشد می‌شود که رعایت این قواعد منجر به یافته‌های جدیدی می‌شود که تا پیش از این مورد توجه نبوده است.

فناوری دیجیتال موجب می‌شود ضمن اضافه‌شدن مؤلفه سرعت و زمان در فرایند بررسی داده، به دقت در استخراج اطلاعات از داده منجر شود و با امکانات گرافیکی شکل بصری از اطلاعات ارائه شود. این اطلاعات به تحلیل‌گر کمک می‌کند با ژرف بیشتری به تحلیل موضوع بپردازد. روش‌شناسی کلاسیک می‌تواند در قالب یک نرم‌افزار ارائه شود و علاوه بر افزایش دقت در بررسی و تحلیل، به صرفه‌جویی زمانی نیز بیانجامد. نرم‌افزار SPSS که برای مطالعات جامعه‌شناختی تهیه شده است نمونه‌ای از این نوع فعالیت است.

۳- عدم شناخت در کاربردی‌سازی دانش

یکی دیگر از چالش‌هایی که به بی‌رونقی آموزش و پژوهش در حوزه علوم انسانی انجامیده است عدم کاربست این دانش برای رفع نیازهای انسان‌های جامعه امروز است. همان‌طور که گفته شد، علوم انسانی باید نیاز انسان امروز را بر آورد و مسائل روز را حل کند تا جنبه کاربردی پیدا کند. حل مسائل انسان گذشته، اگرچه به شناخت از گذشته منجر می‌شود و می‌تواند چراغی برای آینده باشد، برای انسان امروز ناکارآمد است و فقط انباشتی از اطلاعات بدون کاربرد را فراهم می‌آورد. کاربردی‌سازی دانش در حوزه علوم انسانی می‌تواند به پویایی این حوزه کمک نماید. به‌نظر می‌رسد استفاده از فناوری اطلاعات در علوم انسانی (علوم انسانی دیجیتال) امکانات زیاد فناوری را در اختیار علوم انسانی قرار دهد و موجب شود دانش انتزاعی تجلی عینی پیدا کرده و به رفع نیاز انسان امروز کمک کند.

فعالیت در حوزه علوم انسانی دیجیتال به دانش در حوزه رایانه و شناخت عمیق مسأله مورد نظر نیاز دارد تا مسأله براساس منطق رایانه صورت‌بندی شود. تبدیل یک مسأله براساس ساختار رایانه محدودیت‌هایی را ایجاد می‌کند؛ بنابراین این صورت‌بندی باید براساس این محدودیت‌ها به صورت صریح و واضح انجام پذیرد و رعایت این محدودیت‌ها نباید به ابهام منجر شود. جمع‌آوری حجم زیادی اطلاعات و مرتب‌سازی و توصیف داده‌ها در قالب فراداده (meta-data) در قالب یک پایگاه داده (data-base) موجب می‌شود علاوه بر مستندسازی، داده جمع‌آوری شده برای کاربردهای بعدی قابل استفاده شود و زحمات جمع‌آوری داده فقط به یک پژوهش محدود نشود، بلکه زمینه را برای پژوهش‌های بعدی فراهم آورد. اضافه کردن اطلاعات بصری می‌تواند بینش عمیق‌تر از مسأله و دستاورد ملموس را به دست آورد. نگاه فناورانه در علوم انسانی می‌تواند یک روش تفکری را ایجاد نماید که متأسفانه وضعیت کنونی علوم انسانی در شرایط امروز در ایران اینگونه نیست و دچار یک نخوت و عدم پویایی شده است.

۴- نگاه فردمحوری به علوم انسانی

گفته شد که علوم انسانی متعلق به انسان است؛ بنابراین ارائه آراء و اندیشه‌های نظری، فردمحور است. اگرچه فردمحور بودن و تک‌مؤلف بودن دستاوردها در علوم انسانی کلاسیک مورد توجه است، در علوم طبیعی جمع‌محور بودن دستاوردها و استفاده از تخصص‌های چندین نفر برای حل یک مسأله و کاربری این راه‌حل برای آن مسأله مورد توجه است. در نتیجه تبدیل فرد به گروه می‌تواند به خلاقیت بیشتر بیانجامد و راه‌گشای توسعه علم در حوزه‌های مختلف شود. شاید بین‌رشته‌ای‌ها الگویی برای شکست انحصار ایده فردی برای توسعه فکری باشد و بیانگر این نکته که انسان امروز به تنهایی نمی‌تواند به تمام حوزه‌های تودرتوی علم تسلط یابد؛ در نتیجه به گروه‌هایی متشکل از متخصصین حرفه‌ای از حوزه‌های مختلف نیاز است تا با درک صحیح مسأله، بهترین راه را برای حل یک مشکل ارائه کنند.

از جمع‌بندی مطالب گفته‌شده چنین به نظر می‌رسد که راه ساده پیشنهادی برای برون‌رفت از چالش‌های ذکر شده توجه ویژه به «علوم انسانی دیجیتال» باشد. برای ورود به این حوزه باید پیوند عمیقی بین فناوری اطلاعات و علوم انسانی ایجاد شود که برای دستیابی به این هدف نیاز به آموزش نیروی انسانی، تهیه منابع علمی و توسعه بین‌رشته‌ای‌های تلفیق‌یافته از فناوری اطلاعات و علوم انسانی است. ناگفته نماند توسعه زیرساختی فناوری، اعم از سخت‌افزار و نرم‌افزار، نقش بسیار مؤثری را بر شکل‌گیری رویکرد استفاده از فناوری اطلاعات در علوم انسانی و پیشبرد اهداف این حوزه دارد.

منبع:

Burdick, A., J. Drucker, P. Lunefeld, T. Presner, and J. Schnapp (۲۰۱۲). Digital Humanities. Massachusetts: The MIT Press.

از همه پژوهشگران دعوت می‌شود در فراخوان
«فرصت‌ها، چالش‌ها و آسیب‌های پژوهش در
حوزه علوم انسانی و چشم‌اندازهای آینده آن و
پیشنهاد در ارتباط با زمینه‌سازی برای وضعیت
مطلوب»، شرکت کنند تا زمینه گفتگو و تعامل
بیشتر در حیطه‌های پژوهشی در پژوهشگاه
فراهم شود و با همکاری و نظرخواهی همه
اعضاء بتوانیم رویکردهای مطلوب در حیطه
پژوهش‌ورزی را تقویت کنیم و افق چشم‌انداز
پیش روی پژوهش را بهبود بخشیم.

افزایش تنش در روابط ایران و عربستان سعودی: مؤلفه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی

پژوهشکده نظریه‌پردازی سیاسی و روابط بین‌الملل روز سه‌شنبه ۲۸ آبان ۱۳۹۸، نشست علمی «افزایش تنش در روابط ایران و عربستان سعودی: مؤلفه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی» را با سخنرانی علی اکبر اسدی برگزار کرد.

سخنران نشست در آغاز بحث گفت: افزایش تنش‌های بین ایران و عربستان در سال‌های اخیر دوره ملک سلمان باعث افزایش رقابت‌های منطقه‌ای ایران و قطع شدن روابط دو کشور شده و این پرسش را مطرح ساخته است که مهم‌ترین عوامل منطقه‌ای و بین‌المللی اثرگذار بر شکل‌گیری و افزایش تنش‌های بین ایران و عربستان کدامند؟ در این راستا در اینجا ضمن اشاره به دوره‌های تنش در روابط ایران و عربستان به عوامل منطقه‌ای و بین‌المللی اثرگذار در این تنش‌ها خواهیم پرداخت.

وی در ادامه دوره‌های روابط و تنش در روابط ایران و عربستان را اینگونه تقسیم‌بندی کرد:

دوره وقوع انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی؛ شکل‌گیری و تداوم تنش‌ها در روابط

دوره دوم: از پایان جنگ ایران و عراق تا فروپاشی رژیم بعث در سال ۲۰۰۳؛ تنش‌زدایی و گسترش روابط

دوره سوم: از ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۱؛ شکل‌گیری رقابت‌های ژئوپلیتیک و تنش‌های جدید بین ایران و عربستان

دوره چهارم: از خیزش‌های مردمی در جهان عرب در سال ۲۰۱۱ تاکنون؛ اوج‌گیری تنش‌های بین ایران و عربستان و قطع شدن روابط

اسدی در ارتباط با مؤلفه‌های منطقه‌ای تنش در روابط، گفت: به‌رغم تاثیرگذاری عوامل مختلف در تنش‌های بین جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی، شاید بتوان مهمترین علت را به منازعه دو کشور برای کسب برتری و افزایش قدرت و نفوذ در سطح منطقه‌ای دانست. منازعه برای برتری یا برتری‌جویی که از قدرت ملی و جایگاه ویژه ایران و عربستان در خاورمیانه ناشی شده است به رقابت‌های اساسی و دائمی بین دو کشور انجامیده و اختلافات و تنش‌های جدی را بین طرفین باعث شده است. در دهه نخست، انقلاب اسلامی جمهوری اسلامی ایران به دنبال ایجاد تغییراتی در نظم منطقه‌ای دو قطبی متأثر از فضای بین‌المللی جنگ سرد بود و عربستان به دنبال موازنه‌سازی در برابر ایران از جمله با حمایت از حکومت صدام بود. در این وضعیت سطح تنش بین دو کشور متوسط بوده است. در دهه ۱۹۹۰ دو کشور به دنبال نظم موازنه‌ای بودند و حتی بسترها و انگیزه‌های اولیه‌ای برای شکل‌دهی به نظم کنسرتی در حوزه خلیج فارس به‌وجود آمد که از جمله نشانه‌های آن امضای توافق‌نامه جامع و توافق امنیتی بین دو کشور بود. در نتیجه این وضعیت تنش‌های بین دو کشور کاهش یافت. در دوره سوم روابط یعنی بعد از ۲۰۰۳ تغییرات ژئوپلیتیک جدید مانند تغییر رژیم در عراق و تقویت محور مقاومت باعث بروز فرصت‌ها و تلاش‌های جدیدی از سوی ایران برای کسب موقعیت برتر در منطقه شد. در مقابل عربستان در قالب ائتلاف موسوم به محور محافظه کاری عربی با همکاری کشورهایی مانند مصر و اردن در تلاش بود تا در برابر ایران موازنه ایجاد کند.

وی ادامه داد: در دوره چهارم روابط یعنی بعد از ۲۰۱۱، وقوع خیزش‌های مردمی، انقلاب‌ها و بحران‌های جدید در

کشورهای مختلف باعث ظهور همزمان فرصت‌ها و تهدیدات برای ایران و عربستان شد. ظرفیت و تمایل بالای ایران و عربستان برای اثرگذاری بر تحولات و افزایش قدرت منطقه‌ای و تلاش همزمان دو کشور برای دستیابی به موقعیت برتر در منطقه باعث تشدید اختلافات و رقابت‌ها بین طرفین و تنش حداکثری در روابط تهران و ریاض شد. وی درباره مؤلفه‌های بین‌المللی تنش در روابط، گفت: منطقه خاورمیانه به دلایل تاریخی، ژئوپولیتیک و اقتصادی همواره عرصه حضور و اثرگذاری قدرت‌های بزرگ بوده و نظم منطقه‌ای و روابط بین بازیگران اثرپذیری بالایی از روندهای بین‌المللی و رقابت بین قدرت‌های بزرگ داشته است. یکی از چالش‌های اساسی در روابط ایران و عربستان نوع نگاه آنها به نظام بین‌الملل و نقش‌آفرینی قدرت‌های بزرگ در نظام منطقه‌ای است: عربستان خواستار تداوم حضور و نقش‌آفرینی پرنس عرب و آمریکا در منطقه به منظور عاملی برای تضمین امنیت و مهار ایران است، اما ایران خواستار خروج قدرت‌های بزرگ از منطقه و شکل‌گیری نظام امنیتی بومی با مشارکت دولت‌های منطقه است. به عبارتی ریاض خواستار بهره‌گیری از پتانسیل قدرت‌های بزرگ برای موازنه‌سازی و مهار ایران است و ایران حضور قدرت‌های بزرگ به خصوص آمریکا را به عنوان مانعی برای دستیابی به موقعیت برتر می‌داند.

اسدی گفت: روابط ایران و عربستان نیز در طول دهه‌های گذشته از متغیرهای بین‌المللی به شدت اثر پذیرفته و این متغیرها باعث تشدید یا تعدیل تنش‌های بین دو کشور شده است: دوره قبل از انقلاب همکاری‌های ایران با آمریکا در قالب بلوک غرب باعث مدیریت رقابت‌ها و تنش‌های بین دو کشور شد. وقوع انقلاب اسلامی و خارج شدن ایران از بلوک غرب باعث همکاری‌های بالای عربستان با غرب برای مهار ایران و انقلاب اسلامی شد. در دهه ۱۹۹۰ به‌رغم پیشرفت روابط ایران و عربستان و کاهش تنش‌ها، رویکرد آمریکا به عنوان مانع جدی حل و فصل اختلافات بین دو سوی خلیج فارس بود. در دهه ۱۹۹۰ عربستان از افزایش حضور و نقش آمریکا در منطقه حمایت کرد و راهبرد مهار دوگانه ایران و عراق عملاً در جهت تقویت قدرت منطقه‌ای عربستان قرار داشت. در سال‌های پس از ۲۰۰۱ آمریکا در قالب ایده‌ها و طرح‌هایی مانند مبارزه با تروریسم، ایجاد خاورمیانه بزرگ یا اطلاق دولت شرور به عراق و ایران در تلاش بود تا هژمونی خود را بر منطقه تحمیل کند. اما ناکامی‌های آمریکا در افغانستان و عراق و شکل‌گیری نظام سیاسی جدید در بغداد عملاً به نفع قدرت منطقه‌ای ایران تمام شد و مورد انتقاد ریاض قرار گرفت. در دوره اوپاما تأکید آمریکا بر تمرکز بر شرق آسیا و مهار چین باعث کاهش مسئولیت‌ها و نقش آمریکا در منطقه و کاهش اثرگذاری آن در بحران‌هایی مانند سوریه شد. این در حالی بود که ورود روسیه در این بحران و همکاری‌های مسکو - تهران باعث خاتمه بحران به نفع ایران شد. ضمن اینکه مذاکرات هسته‌ای آمریکا با ایران در این دوره و توافق برجام باعث نگرانی جدید رهبران سعودی از به هم خوردن موازنه قدرت منطقه‌ای به نفع جمهوری اسلامی ایران شد.

به قدرت رسیدن ترامپ و روابط ویژه محمدبن سلمان با تیم ترامپ، به‌عنوان فرصت مهمی برای دولت سعودی و متغیر مهمی برای تغییر معادلات منطقه‌ای تلقی شده است. به‌رغم روابط اقتصادی و سیاسی مناسب تحولات و اهمیت سیاست‌های ضد ایرانی ترامپ برای عربستان در معادلات منطقه‌ای، تأکید ترامپ بر خروج از منطقه و تمرکز بر بهره‌کشی اقتصادی از ریاض و استفاده از لحن غیررسمی و تمسخرآمیز درخصوص سعودی و به‌خصوص تحولات امنیتی سال ۲۰۱۹ نشان می‌دهد که عربستان در روابط خود با آمریکا به منظور موازنه‌سازی در برابر ایران با چالش‌های جدی روبروست.

اسدی در خاتمه یادآور شد: درمجموع درخصوص اثرگذاری مؤلفه‌های بین‌المللی بر روابط و تنش‌های ایران و عربستان در شرایط کنونی می‌توان تأکید کرد که روند گذار نظم بین‌المللی از تک‌قطبی به چندقطبی و رقابت‌های بین قدرت‌های بزرگ اثرات جدی بر شرایط منطقه‌ای خاورمیانه داشته است و باعث تشدید اختلافات و تنش‌های بین ایران و عربستان شده است. به خصوص خلأ نسبی قدرت ناشی از کاهش حضور و نقش آمریکا در منطقه باعث احساس ناامنی و ضعف سعودی و تلاش برای ایفای نقش بیشتر و مستقل و ایجاد فضای بیشتر برای نقش‌آفرینی در مقابل

ایران شده است.

نقدی بر استفاده از مفاهیم بی‌نهایت کوچک و بی‌نهایت بزرگ در فلسفه اسلامی

یازدهم آذرماه ۱۳۹۸، نشست «نقدی بر استفاده از مفاهیم بی‌نهایت کوچک و بی‌نهایت بزرگ در فلسفه اسلامی» با سخنرانی دکتر سعید انواری (دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی) در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

دکتر انواری در این سخنرانی با ارائه گزارشی از تحقیقات انجام شده در عصر حاضر، در مورد کاربردهای مفهوم ریاضیاتی بی‌نهایت در فلسفه اسلامی توضیح داد که در پایان برخی از این تحقیقات به عنوان منابع سخنرانی معرفی شده است. وی گفت: هدف از ارائه این مطالب آشنا کردن محققان فلسفه اسلامی با رویکردهای جدید ریاضیات است تا از این طریق با پالایش مباحث فلسفه اسلامی شاهد شکوفایی آن باشیم. انواری افزود: فلاسفه اسلامی از برخی از مفاهیم ریاضیاتی در فلسفه خود استفاده کرده‌اند. در اینجا نشان داده می‌شود که استفاده ایشان از مفهوم ریاضیاتی بی‌نهایت که از آن به «عدم‌تناهی» تعبیر کرده‌اند، بر اساس ریاضیات روزگار ما صحیح نبوده و برای پویایی بیشتر فلسفه اسلامی لازم است تا در این موارد تجدید نظر صورت گیرد.

وی در مورد کاربردهای مفهوم بی‌نهایت در فلسفه اسلامی توضیح داد: فلاسفه اسلامی از مفهوم نامتناهی (بی‌نهایت) در برخی از مباحث خود استفاده نموده‌اند. مفهوم بی‌نهایت را می‌توان به دو صورت بی‌نهایت بزرگ‌ها یعنی اموری که هر چه بخواهیم می‌توانیم بر آنها بیفزائیم و بی‌نهایت کوچک‌ها یعنی اموری که از تقسیم بی‌نهایت بار یک مقدار محدود به دست می‌آیند، دسته‌بندی کنیم. فلاسفه اسلامی از مفهوم بی‌نهایت کوچک در مواردی همچون ابطال نظریه جزء لایتجزی (جوهر فرد) و از مفهوم بی‌نهایت بزرگ در ابطال مطالبی همچون تسلسل لایقی و اثبات تناهی ابعاد استفاده کرده‌اند.

دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی در ادامه با نگاهی به برهان‌های ابطال تسلسل و اثبات تناهی ابعاد تأکید کرد: برخی از برهان‌های ابطال تسلسل، فقط برهان‌هایی ریاضیاتی هستند که از هیچ مقدمه فلسفی خاصی استفاده نکرده‌اند. مانند برهان تطبیق، مسامته، موازات و ثرسی. در این سخنرانی محتوای این برهان‌ها تقریر شده و نشان داده شده است که اول اینکه، این برهان‌ها صرفاً ریاضیاتی هستند. دوم اینکه، رویکردی که در آنها از مفهوم بی‌نهایت استفاده شده است، در ریاضیات این روزگار، مورد تردید قرار گرفته است و پارادوکس‌های ریاضی مانند پارادوکس گاليله و هتل هیلبرت بر مبنای آنها مطرح شده‌اند که نشان می‌دهند گویی قدما با بی‌نهایت مانند یک عدد برخورد می‌کرده‌اند. امروزه این نحوه برخورد با مفهوم بی‌نهایت از دیدگاه ریاضیدان‌هایی همچون جورج کانتور صحیح به شمار نمی‌آید. همچنین نشان داده شد که در سایر برهان‌هایی که از مفهوم بی‌نهایت بزرگ استفاده شده است، به اشتباه همان مطالبی که به عنوان پارادوکس‌های ریاضیاتی مطرح هستند، به عنوان تحقق

تناقض مطرح شده و بر اساس آنها نتیجه‌گیری شده است که بی‌نهایت بزرگ امکان تحقق ندارد. همچنین تذکر داده شد که شرایط سه‌گانه‌ای که فلاسفه اسلامی برای ابطال تسلسل محال مطرح کرده‌اند، در هیچ یک از برهان‌های ذکر شده، شرط لازم نیستند و برهان‌های مذکور مستقل از این شرایط اعتبار دارند. لذا اگر کسی برهان‌های مذکور را می‌پذیرد، باید هرگونه موجوداتی که تعداد بی‌نهایت دارند (چه بالقوه و چه بالفعل باشند و چه مجتمع در زمان واحد و چه غیرمجتمع در زمان واحد باشند) را باطل بدانند، به عنوان مثال موجوداتی که در علم الهی وجود دارند، بی‌نهایت هستند و بر اساس برهان تطبیق نمی‌توانند وجود داشته باشند!

لازم به ذکر است که برهان‌های ابطال تسلسل، برای اثبات متناهی بودن ابعاد عالم نیز استفاده می‌شوند. در واقع این برهان‌های هندسی و ریاضیاتی با محدود دانستن حجم عالم (جسم تعلیمی عالم)، اجسام طبیعی عالم را نیز محدود به شمار آورده‌اند. این در حالی است که چنان که ذکر شد، برهان‌های یاد شده ناتمام بوده و بحث از شکل و حدود عالم، امروزه در فیزیک نیز مطرح شده و مباحث جالبی در این زمینه عنوان شده است که خوب است فلاسفه اسلامی به آنها نیز توجه کنند.

دکتر انواری درخصوص استفاده از مفهوم بی‌نهایت کوچک در فلسفه اسلامی گفت: همچنین در مورد استفاده از مفهوم بی‌نهایت کوچک‌ها در فلسفه اسلامی به عنوان نمونه به سه مورد اشاره شد:

(۱) شبهه‌ای از طرف قائلین به نظریه جزء لایتجزی (جوهر فرد) عنوان شده است که اگر می‌توان هر جسمی را تا بی‌نهایت بار تقسیم کرد، برای پیمودن مسافتی که به بی‌نهایت جزء تقسیم شده است، بر اساس پارادوکس زنون به بی‌نهایت زمان نیاز خواهیم داشت!

(۲) با تقسیم تصویر بزرگ و شبکیه کوچک چشم به بی‌نهایت جزء، بی‌نهایت جزء تصویر با بی‌نهایت جزء شبکیه برابر شده و قابلیت انطباق پیدا می‌کنند!

(۳) می‌توان دانه کوچکی را تا بی‌نهایت جزء تقسیم کرد و با آن بی‌نهایت جزء، سطح زمین را پوشاند! وی در خاتمه سخنانش تأکید کرد: در مجموع در این سخنرانی ماحصل تحقیقات و مقالات موجود در این زمینه جمع‌بندی شده و ارائه شده است. به عنوان مثال؛ استاد حسن‌زاده آملی نیز در آثار خود، برهان‌های ابطال تسلسل را ناتمام دانسته‌اند و یا پیش از این دو رساله دکتری در دانشگاه تربیت مدرس و دانشگاه تهران به بررسی مفهوم بی‌نهایت در فلسفه اسلامی پرداخته‌اند و مقالات ارزشمندی توسط مؤلفان آنها منتشر شده است.

پنجمین همایش ملی زبان‌شناسی رایانشی

پنجمین همایش ملی زبان‌شناسی رایانشی از سوی انجمن زبان‌شناسی ایران، پنج‌شنبه ۳۰ آبان ۱۳۹۸ با حضور پژوهشگرانی در حوزه‌های زبان و رایانه، در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

دبیر علمی همایش، دکتر مسعود قیومی، عضو پژوهشکده زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و دبیر اجرایی، بیتا قوچانی دانشجوی دکتری زبان‌شناسی این پژوهشگاه بودند. در این همایش که در ۴ نشست صبح و عصر برگزار شد، پژوهشگرانی از پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات (ایران‌داک)، دانشکده علوم و فنون نوین و دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دانشگاه آزاد واحد تهران شمال و قم، دانشگاه گیلان، دانشگاه صنعتی شریف و دانشگاه الزهراء، به ارائه مقاله پرداختند.

در مراسم افتتاحیه، دکتر شهین نعمت‌زاده رئیس انجمن زبان‌شناسی ایران به پیشرفت حوزه زبان‌شناسی رایانشی از سطح طراحی صفحه کلید برای زبان‌ها تا تحلیل احساس اشاره کرد. سپس دکتر مسعود قیومی، دبیر علمی همایش در گزارشی عنوان کرد ۲۰ مقاله به دبیرخانه همایش رسید که از آن میان ۱۰ مقاله با موضوع‌های آواشناسی و صوت‌شناختی، صرف، معنی‌شناسی قالبی، مدل‌سازی خط و زبان فارسی، تحلیل احساس و دسته‌بندی و پردازش متن برای ارائه و چاپ برگزیده شد که نسبت به دور پیشین، حوزه گسترده‌تری را پوشش می‌دهد.

پس از افتتاحیه و خیرمقدم، نشست نخست با دو سخنرانی به ریاست دکتر علی رضاقلی‌فامیان تشکیل شد. در آغاز، دبیر علمی همایش دکتر مسعود قیومی در مورد گذار از بن‌واژه‌سازی قاعده‌مند به آماری در فارسی سخن گفت. دومین سخنرانی با عنوان ارزیابی یادگیری ساختارهای زبان فارسی با استفاده از یک الگوریتم تخمین بیزی کار مشترکی از پژوهشگرانی از دانشگاه تهران بود.

نشست دوم به ریاست دکتر محمود بی‌جن‌خان، با سه سخنرانی در حوزه‌های متن‌کاوی، فارسی غیررسمی و تحلیل احساس برگزار شد. نخست، مقاله‌ای با عنوان شناسایی و پوشش واحدهای خارج از واژگان در فارسی غیررسمی از دانشکده علوم و فنون نوین و دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران ارائه شد. دومین سخنرانی با عنوان معرفی سرویس‌های متن‌کاوی فارسی‌یار در دسته‌بندی متون فارسی غیررسمی، حاصل پژوهشگرانی از دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال و ایران‌داک بود. نویسندگان مقاله پایانی این نشست با عنوان ارائه یک سیستم تحلیل احساس در زبان فارسی با استفاده از مدل‌های یادگیری عمیق، پژوهشگرانی از گروه پردازش زبان طبیعی دانشکده فنی دانشگاه گیلان بودند.

نشست سوم به ریاست دکتر ملوک‌السادات بهشتی عضو پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات (ایران‌داک) با

دو سخنرانی برگزار شد. نخست مقاله‌ای با عنوان مقایسهٔ قالب‌های معنایی فعل «گفتن» در دو زبان فارسی و انگلیسی بر مبنای نظریهٔ شناختی فیلمور از دانشگاه آزاد واحد قم ارائه شد. سخنرانی پایانی این نشست که حاصل پژوهش پژوهشگران دانشکدهٔ مهندسی دانشگاه صنعتی شریف بود، تشخیص شباهت موضوعی جفت‌متن به کمک شبکهٔ پیچشی عنوان داشت.

نشست پایانی با سخنرانی‌هایی در حوزهٔ آوا و واج و پژوهشگرانی از دانشگاه الزهرا، به ریاست دکتر مسعود قیومی برگزار شد. در این نشست دو مقاله با عنوان‌های بررسی صوت‌شناختی جایگاه تولید هم‌خوان‌های انسدادی بدنه‌ای در زبان فارسی معیار و استخراج و استفاده از ویژگی‌های آکوستیکی موج صدا برای شناسایی واج‌های زبان فارسی از گروه زبان‌شناسی دانشگاه الزهرا ارائه شد.

در پایان همایش، دبیر علمی همایش، از حاضران خواست ایده‌های خود را به صورت پژوهش مستند کنند. عضو هیات علمی گروه زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی پرداختن به هر دو جنبهٔ نظری، عملی و کاربردی در پردازش زبان را ضروری برشمرد و سال آینده را فرصت خوبی برای انجام پژوهش برای ارائه در ششمین همایش ملی زبان‌شناسی رایانشی در قرن جدید دانست.

نقش ایرانی تباران در احیای سنت تذکره‌نویسی ادبی فارسی ماوراءالنهر

به همت مرکز اسناد فرهنگی آسیا، نشست «نقش ایرانی تباران در احیای سنت تذکره‌نویسی ادبی فارسی ماوراءالنهر (سده نوزدهم و بیستم)» نوزدهم آبان‌ماه ۱۳۹۸ در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با سخنرانی دکتر ابراهیم خدایار برگزار شد.

دکتر خدایار در ابتدای سخنان خود از نوع دادوستد فرهنگی ایران و ماوراءالنهر سخن گفت و افزود: «بخشی از دادوستدهای فرهنگی مردم ماوراءالنهر با ایرانیان، رابطه دو همسایه نیست که از روزگار هم بی‌خبر باشند، بلکه داستان دو برادر است که یکی خانه پدری را برای دیگری به میراث گذاشته است. به همین دلیل در این سخنرانی، از نقش «ایرانی‌تباران» در احیای سنت تذکره‌نویسی ادبی در ماوراءالنهر یاد کرده‌ام. گسست سیاسی و اجتماعی ما ایرانیان از برادران آن سوی جیحون از سده دهم آغاز شد که زبان‌ها و هویت‌های قومی جداگانه‌ای از زبان فارسی و قوم ایرانی شکل گرفت و به ویژه از سده چهاردهم که اقوام ترکمنی، قزاقی، قرقیزی، تاجیکی و... شکل یافتند، این گسست بیشتر شد.»

وی تأکید کرد: «در زمینه تذکره‌نویسی نام افرادی چون نظامی عروضی، عوفی بخارایی و دولت‌شاه سمرقندی آشناست. نظامی عروضی یکی از دوره‌های پیشاتذکره‌نویسی را بنا نهاد؛ عوفی بخارایی توانست دارایی‌های زبان فارسی را در سده هفتم و در اقلیم جغرافیایی فارسی‌زبانان نشان دهد و دولت‌شاه سمرقندی در قرن نهم، تذکره‌نویسی رسمی را در پیش گرفت. اما با اینکه ساختار منسجم حکومت صفوی روزگار خوش‌یمنی را در ایران رقم زد، پانصد سال جدایی ما را از ایران بزرگ فرهنگی‌مان نیز در پی داشت؛ در همین دوره فترت هم کسانی بودند که به سمت ایجاد یگانگی‌ها حرکت کردند. در این دوره، چند تذکره در آسیای مرکزی تألیف شد که همه مهر منطقه را بر پیشانی داشتند و این آغاز بیگانگی و زوال کانون ادبی آن منطقه بود. پس از آن، به مدت ۱۷۹ سال تذکره‌ای نوشته نشد و در سده هجدهم میلادی تذکره‌نویسی کاملاً متوقف شد.»

خدایار تصریح کرد: تاری رحمت اله واضح بخارایی، ایرانی‌تباری است که توانست پس از حدود دویست سال سنت تذکره‌نویسی را احیاء کند و هر تذکره‌ای که بعد از او در ماوراءالنهر نوشته شده از او متأثر است. کار بزرگ او این بود که شاعران اقلیم جغرافیایی زبان فارسی را به تذکره خود اضافه کرد. تا ۱۹۱۳ میلادی شش تذکره دیگر تألیف شد که از میان آنها تذکره صدرالدین عینی، شروع دوران جدید ادبیات ماوراءالنهر است؛ و جالب اینکه ۶۷ بار به این تذکره به تذکره تاری رحمت اله بخارایی ارجاع و آن را اساس کار قرار داده است. اما تذکره احمد دانش، اثر قابل تأمل دیگری است که جریان ساده‌نویسی را در کار زبان پیچیده تعارف‌پروری آورد و باعث

شد ساده‌نویسی در نسل دوم تذکره‌نویسان به اوج خود برسد. این کتاب سند روشنگری تذکره‌نویسان آسیای مرکزی است. نکته جالب این است که این دوره، یعنی دوره کلاسیک ماوراءالنهر که در ۱۹۲۴ میلادی به پایان می‌رسد، با نام ایرانی تباران گره خورده است.

وی در ادامه سخنان خود افزود: «از افراد دیگری که در سنت تذکره‌نویسی ادبی فارسی ماوراءالنهر تأثیرگذار بودند، می‌توان به احمد طبیبی و اصغر جان فدا اشاره کرد. احمد طبیبی، طبیب دربار خوارزم بود و به دلیل قدرت و توان شاعری ملک‌الشعرای دربار هم شد. او اولین کسی است که تذکره شاعران خوارزم را به نظم نگاشت و شاعران را در مثنوی‌های کوتاه هفت - هشت بیتی معرفی کرد. احمد طبیبی بیش از ۳۹۰۰ غزل را معرفی می‌کند که در گسترش زبان فارسی تأثیرگذار بوده‌اند. اصغر جان فدا، آخرین ایرانی است که در دوره نوجوانی به تاجیکستان می‌رود و در سمت کارمند ارشد پژوهشگاه خاورشناسی تاجیکستان مشغول فعالیت می‌شود. او همه تذکره‌های پیش از خود را تصحیح انتقادی کرد.»

دکتر خدایار در خاتمه سخنان خود گفت: «در مجموع، نگاه اجمالی به پرونده تذکره‌نویسی آسیای مرکزی در ۷۰۰ سال نشان می‌دهد تذکره‌نویسی‌ها با سمرقندی‌ها و بخارایی‌ها شروع می‌شود و تذکره‌های بعد در سده‌های دهم و یازدهم به دنیای ماوراءالنهر اختصاص دارد. با از بین رفتن محیط ادبی، تذکره‌نویسی به مدت ۱۸۴ سال متوقف می‌شود و با تلاش تاری رحمت‌اله بخارایی برای معرفی دوباره جهان فارسی، احیا می‌شود. احمد دانش نیز جریان ساده‌نویسی را رواج می‌دهد و نسل دوم روشنفکران، تحت تأثیر همین جریان، زبان فارسی آن منطقه را نوسازی می‌کنند»

نگاه تحلیلی به برنامه عصر جدید و تأثیر آن بر خانواده‌ها

گروه پژوهشی مطالعات زنان پژوهشکده مطالعات اجتماعی نشست علمی تحت عنوان «نگاه تحلیلی به برنامه عصر جدید و تأثیر آن بر خانواده‌ها» را با دو محوریت رسانه و خانواده در روز دوشنبه ۲۰ آبان‌ماه ۱۳۹۸، با حضور دکتر بشیر حسینی (داور برنامه عصر جدید، استاد و عضو هیأت علمی دانشگاه)، دکتر احمد بخارایی (مدیر گروه مسایل اجتماعی انجمن جامعه‌شناسی ایران)، دکتر بیتا شاه‌منصوری (استاد و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی)، محمد فؤاد صفاریان‌پور (برنامه‌ساز تلویزیون)، دکتر زهرا محمودی (استاد دانشگاه) برگزار کرد.

در

آذر ۱۳۹۸

این نشست ابتدا دکتر بهاره نصیری، مدیر گروه پژوهشی مطالعات زنان توضیحاتی در خصوص نشست داد و گفت: در زمانی که بی‌انگیزگی و بی‌تفاوتی نسبت به رسانه ملی وجود داشت این برنامه توانست مخاطبین زیادی را جذب و نشاط اجتماعی را به خانواده‌ها بازگرداند. هدف از برگزاری این نشست علمی، بررسی و نقد منصفانه، علمی و در عین حال راهگشا برای ساخت برنامه‌های آتی است. چون خاستگاه و ماهیت پژوهشگاه علوم انسانی این است که از منظر علمی به قضایا نگاه کند و نقد منصفانه و علمی داشته باشد.

در ادامه دکتر بشیر حسینی داور مسابقه و استاد دانشگاه درخصوص شکل‌گیری برنامه، مراحل ساخت و اهداف آن اذعان کرد: از منظر برنامه‌سازی دو ملاحظه وجود دارد؛ نخست از آنجایی که تهیه‌کننده، طراح، کارگردان و مجری برنامه احسان علیخانی بود ایشان باید پاسخگو در این حوزه باشند و مورد دوم اینست که من به‌عنوان یکی از عوامل برنامه، برداشته‌ها، نظرات و ملاحظات خود را دارم و این بحثی است که باعث افتراق حوزه پژوهش و اندیشه از حوزه برنامه‌سازی می‌شود.

دکتر بشیر حسینی ادامه داد: عمده نقدهایی که تاکنون مطرح بوده نقدهای فرامتنی است نه فرومتنی. نقدهای فرامتنی به‌طور عمده به ساختار صداوسیما مربوط می‌شود، اما در چارچوب جلسه لازم است نقد درون‌گفتمانی و درون‌متنی به برنامه عصر جدید داشته باشد. از اینکه این برنامه با اقبال مواجه شده، شبکه mbc خارج از ایران از آن کپی کرده است که طبعاً محدودیت‌هایی که از منظر فرهنگی، مذهبی و آئینی در کشور ما وجود دارد، آنها نخواهند داشت. البته در این امر دو اتفاق خوب خواهد افتاد؛ نخست آنکه، انگیزه برنامه‌سازان برای فصل دوم به مراتب بیشتر شده چون یک رقیب جدی به بازار آمده است و دوم آنکه، با وجود محدودیت‌هایی که وجود دارد، معتقدیم استعدادهای عمیق و ظرفیت‌های کشف نشده‌ای در داخل ایران وجود دارد که بطور حتم از آنها استفاده خواهد شد. سخنران بعدی نشست دکتر احمد بخارایی، مدیر گروه مسایل اجتماعی انجمن جامعه‌شناسی ایران توضیحاتی از منظر جامعه‌شناسی خانواده داد و گفت: بحث امروز در سه مقوله خواهد بود: ۱- رسانه، ۲- خانواده، ۳- عصر جدید.

مواجهه این سه مقوله با هم در بستر زمانی و مکانی ما در ایران، کار را به مراتب سخت می‌کند. اگر بخواهیم از منظر خانواده نگاه کنیم خانواده در دوره جدید در سه بعد دگرگونی جدی داشته که غیرقابل انکار است: بعد عملکردی: کاهش نقش نظارتی والدین، امنیت اقتصادی زنان که خواهان کسب درآمد برابر و ایفای نقش برابر با مردان و همسران هستند.

بعد ساختار: امروزه خانواده گسترده تبدیل به خانواده هسته‌ای شده و از شکل هسته‌ای نیز در حال تغییر شکل است و فرزندان در یک نگاه معقول از خانواده حذف می‌شوند و یا شکل خانواده بدون همسر و فراتر از آن داستان ازدواج سفید را که در حال گسترش است، شاهد هستیم.

بعد ارزشی: که دگرگونی‌هایی در این بعد داریم که صداوسیما را به چالش کشیده است. پایبندی به سنت‌ها در خانواده‌های جدید و مدرن در حال کاهش است و الگوپذیری فرزندان از والدین کاهش پیدا کرده و استقلال رأی در داخل خانواده شکل گرفته است.

حال اگر رسانه را در ارتباط با خانواده تعریف کنیم، می‌توان گفت کار رسانه میانجی‌گری است. این میانجی‌گری در چهار بخش معنادار می‌شود: بین ما (دریافت‌کننده) و تجربه بالقوه خارج از ادراک ما که سه ویژگی دارد، یعنی این میانجی می‌خواهد بین ما به عنوان دریافت‌کننده و یک امر دیگری میانجی‌گری کند. تجربه یعنی قابلیت بالفعل شدن دارد و اتفاق افتاده است و بالقوه یعنی فعلاً بالفعل در ما وجود ندارد و امکان وجود آن نیز نمی‌تواند باشد. خارج از ادراک ما یعنی تاکنون به آن نیندیشیده‌ایم و رسانه به عنوان میانجی می‌خواهد در ما یک امر جدیدی را خلق کند، پس رسانه جایگاه رفیعی دارد. دومین میانجی‌گری رسانه‌ای بین ما و سایر نهادها است. سومین میانجی‌گری رسانه‌ای بین نهادهای گوناگون است و چهارمین میانجی‌گری بین ما و دیگران به معنای عام است که ادراک ما را سامان می‌دهند.

حال به این بحث بپردازیم که زن در پرتوی رسانه چه جایگاهی دارد؟ امروزه رسانه با زن در جامعه سه گونه مواجهه داشته است: یک نوع دیدگاه سنتی که با قدرت و حاکمیت پیوند خورده و در راستای این پیوند تبلیغ می‌شود و به‌طور طبیعی مقوله‌هایی مانند سبک زندگی اسلامی یا ارتقاء اجتماعی زنان بر اساس معیارهای اسلامی در پرتو دریافت‌های دینی و به‌طور خاص شیعی تبلیغ می‌شود که این یک نگاه ایدئولوژیکی اسلامی است. نگاه دوم تاحدودی نگاه سرمایه‌داری است که زن ابزاری برای مصرف می‌شود و نگاه سوم نگاه انسان‌محور است که در ظاهر از نگاه ما مطلوب است. در این نگاه، محور عقلانیت است. در این راستا رسانه در خانواده در سه جنبه اتفاق می‌افتد: رفتاری، گرایشی و شناختی. جنبه رفتاری بیشتر به جنبه‌های عاطفی، معماری، فرهنگ مصرف و... تاکید دارد. جنبه گرایشی گرایش به تفریحات و سرگرمی یا روابط عادی روزانه است. جنبه شناختی در امور اطلاع‌رسانی عمومی و آینده‌نگری مرتبط است. معتقدم که رسانه در دو جنبه گرایشی و شناختی می‌تواند بسیار ایفای نقش داشته باشد. در برنامه عصر جدید، بیشترین توجه به ظاهر، قالب و فرم است و محتوای برنامه که بتواند خانواده و ذهن والدین را دستکاری کند و فراتر از سرگرمی حرکت کند، مشاهده نمی‌شود.

در ادامه نشست، دکتر بیتا شاه‌منصوری استاد دانشگاه، اذعان کرد: در جامعه‌ای که با مدیریت بحران هیجان و نشاط اجتماعی مواجه هستیم، این برنامه توانست خرده نشاط اجتماعی را وارد جامعه کند، اما حرکت خاصی برای زنان انجام نشده است. محمد فواد صفاریان‌پور، برنامه‌ساز تلویزیون، نیز گفت: برنامه عصر جدید به لحاظ فنی بزرگ‌ترین برنامه تلویزیونی تاریخ صداوسیما پیش از انقلاب و بعد از انقلاب است. تلویزیون در تمام دنیا سه کارکرد دارد: ۱- خبر، ۲- تبلیغ، ۳- سرگرمی. کار تلویزیون آموزش و تبیین است. در پایان این نشست، دکتر زهرا محمودی، استاد دانشگاه افزود: من از این زاویه به این برنامه نگاه می‌کنم که ابتدا باید نسبت خود را به جامعه و یک برنامه تلویزیونی

مشخص کنیم و ببینیم چرا باید این برنامه را نقد کنیم؟ این برنامه یک ویژگی مهم و مشخص دارد و آن چین و شکن خاص آن در فضای جامعه است. به عبارتی در برنامه عصر جدید یک دریچه باز وجود دارد که ما را به صحبت علمی در این خصوص وامی‌دارد. لذا برای بهتر شدن فضای برنامه باید از مشورت‌ها، نگاه‌ها و دیدگاه‌های علمی بیشتر استفاده کرد.

همفکری، هم‌افزایی و انتقال تجارب در حوزه ترویج و کاربردی‌سازی دستاوردهای علمی و پژوهشی

روز دوشنبه ۲۷ آبان ماه ۱۳۹۸ جلسه‌ای با هدف «همفکری، هم‌افزایی و انتقال تجارب در حوزه ترویج و کاربردی‌سازی دستاوردهای علمی و پژوهشی» با حضور دکتر اکرم قدیمی، معاون پژوهش و فناوری مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد.

در ابتدای نشست دکتر زهرا پارساپور، ضمن معرفی پژوهشگاه علوم انسانی و ظرفیت‌های آن، به جایگاه معاونت کاربردی‌سازی علوم انسانی و فرهنگی در ساختار پژوهشگاه اشاره و به اهمیت دو حوزه کاربردی‌سازی و ترویج پژوهش‌های علوم انسانی در راهبردهای کلان پژوهشگاه تأکید کرد. در ادامه دکتر ابراهیمی به معرفی مدیریت نوآوری و کاربردی‌سازی پژوهش‌های علوم انسانی پرداخت و با بیان این نکته که فلسفه وجودی این مدیریت بر پایه برقراری ارتباط پژوهشگاه با نهادهای، سازمان‌ها و جامعه بنا نهاده شده، اظهار داشت: تشکیل این مدیریت دو هدف اساسی را پیگیری می‌کند: نخست، انجام رسالت پژوهشگاه برای هدایت نتایج پژوهش‌ها در راستای حل مشکلات صنعت و جامعه. دوم، حرکت در راستای تنوع درآمدی از طریق قراردادهای کارفرمایی که به استقلال مالی پژوهشگاه و حرکت به سمت پژوهشگاه نسل سوم و چهارم کمک می‌کند.

سپس سیدرضا آقایی با اشاره به رویکردهای کاربردی‌سازی و ترویجی‌سازی علوم انسانی در پژوهشگاه اظهار داشت: برنامه ترویجی‌سازی در پژوهشگاه بطور جدی در سال ۱۳۹۳ با تأسیس مرکز آموزش‌های آزاد تخصصی علوم انسانی آغاز شد که با توجه به استقبال روزافزون جامعه، ترویجی‌سازی به عنوان یک فرهنگ و در قالب یکی از برنامه‌های راهبردی پژوهشگاه تعریف شده است. وی ضمن تأکید بر تداوم گفتگوهای بین سازمانی مؤسسات ترویج علم برای هماهنگی و هم‌افزایی بیشتر گفت: همزمان با توسعه و گسترش تولید علم، باید بیش از پیش به مسأله ترویجی‌سازی علم توجه و برای همگانی شدن آن سرمایه‌گذاری کنیم.

در ادامه دکتر قدیمی ضمن معرفی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور به فعالیت‌های این مرکز در قالب دو اصل کلی «ترویجی‌سازی» و «تشکیل شبکه سیاست‌پژوهی» اشاره کرد. به اعتقاد وی در موضوع ترویجی‌سازی باید، متناسب‌سازی محتوا با شرایط سازمان‌ها و مخاطب در اولویت قرار گیرد. مرکز، این مهم را از طریق ساده‌سازی مفاهیم مطرح شده در حوزه‌های مختلف تخصصی نظیر بازی‌های مالکیت فکری و سواد مالی در زمینه اقتصاد در هفته ترویجی‌سازی دنبال می‌کند. بعلاوه جایزه ترویج، نکوداشت استادان و ارائه جوایزی به برندگان جشنواره ترویج پایان‌نامه‌های دانشجویی از جمله اقدامات مرکز در این راستاست. همایش «تعامل نظام اجتماعی و فضای دانشگاهی» با حضور دکتر قبادی در شورای سیاست‌گذاری و انتشار مجلاتی برای ترویج محتوای دانش از اهم اقدامات مرکز طی سال‌های اخیر بوده است. مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور موضوع کاربردی‌سازی پژوهش‌ها را از طریق تأسیس شبکه سیاست‌پژوهی که متشکل از اعضای هیأت علمی مرکز، اعضای وابسته و متخصصان بیرونی است، پیگیری می‌کند. به اعتقاد دکتر قدیمی بخش مغفول مانده در این زمینه ارتباط صنعت با جامعه است. سیاست مرکز در جذب طرح‌های کاربردی، تخصیص ۷۰ درصدی پروژه‌های کارفرمایی در قالب مأموریت به‌عنوان موظفی اعضای هیأت علمی است.

وی همچنین با اشاره به تأسیس

مرکز نوآوری در آینده نزدیک، ایده تشکیل کنسرسیوم بین مراکز نوآوری مؤسسات مختلف را مطرح کرد.

در پایان نشست طرفین برای ادامه همکاری‌های بیشتر در قالب تفاهم‌نامه‌ای که در سال ۱۳۹۴ میان دو مجموعه منعقد شده است، تأکید کردند. این همکاری شامل برگزاری کارگاه‌ها و درس‌گفتارها در حوزه ترویجی‌سازی و نیز مشارکت در امر عمومی‌سازی علم خواهد بود.

بازدید دکتر قبادی از پژوهشکدهٔ زبانشناسی

دکتر قبادی، رئیس پژوهشگاه در ادامهٔ بازدید از پژوهشکده‌ها، روز سه‌شنبه ۲۸ آبان ۹۸ با اعضای پژوهشکدهٔ زبان‌شناسی دیدار کرد. در این دیدار که با حضور اعضای هیأت علمی و کارشناسان پژوهشکده صورت گرفت، در ابتدای جلسه، دکتر عاصی ضمن تشکر از بازدید ریاست پژوهشگاه از پژوهشکدهٔ زبان‌شناسی گزارشی اجمالی از فعالیت این پژوهشکده در یک سال اخیر ارائه داد و برنامه‌های پیش‌روی این پژوهشکده را تشریح کرد. سپس اعضای هیأت علمی پژوهشکده نیز به بیان مسائل و مشکلات مختلف از جمله ضرورت تسهیل فرایندهای چاپ و توزیع کتاب، مسائلی در زمینهٔ اجرای نظام‌نامه پژوهشی، حذف دوره‌های کارشناسی ارشد و بازنشسته شدن اعضای پژوهشکده و مشکلات جذب نیروهای جدید و جوان پرداختند و راهکارهایی را نیز در جهت بهبود و ارتقای فعالیت‌ها پیشنهاد کردند.

در پایان دکتر قبادی ضمن بررسی مسائل مطرح شده، و ابراز رضایت از همکاری و همدلی موجود بین اعضای پژوهشکدهٔ زبان‌شناسی، تأکید کرد: پیشنهادهای مطرح شده از سوی اعضا بررسی خواهد شد تا در صورت امکان اجرایی شوند.

گزارش جلسه دفاعیه زینب سالاری (دانشجوی دکتری فلسفه دین)

موضوع: باورهای دینی از منظر نظریه معرفت‌شناختی تعدی عملی

استاد راهنما: دکتر ابراهیم آزادگان

استادان مشاور: دکتر علیرضا منصوری، دکتر محسن زمانی

استادان داور: دکتر حسین شقاقی، دکتر محمود مروارید، دکتر سید علی طاهری خرم‌آبادی

این جلسه روز چهارشنبه ۹۸/۰۹/۱۳ ساعت ۱۰ صبح با حضور هیأت داوران و جمعی از دانشجویان فلسفه دین و برخی از استادان دانشگاه‌های تهران در سالن دفاعیه مدیریت تحصیلات تکمیلی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی (ساختمان کریم‌خان) برگزار شد.

دانشجو در مدت سی دقیقه به دفاع از رساله خویش پرداخت که خلاصه سخنان او به شرح زیر است:

فصل اول به مقدمه و کلیات اختصاص دارد و مسئله اصلی رساله تبیین شده است که شامل بررسی نسبت نظریه معرفت‌شناختی تعدی عملی با مسئله معقولیت باورهای دینی است. به منظور بررسی دقیق این هدف، پاسخ طرفداران شرط‌بندی جدید پاسکال را به چالش شکاف معرفتی در قالب یک استدلال با عنوان دفاعیه عملی جدید بر خدا باوری صورت‌بندی کرده‌ایم.

در فصل دوم، مقدمه سوم که مهمترین مقدمه این دفاعیه است به تفصیل بررسی شده است. در فصل سوم، مقدمات اول و دوم بنابر قرائت سنتی شرط‌بندی و مقدمه پنجم و سیر از مقدمه پنجم به نتیجه را بنابر شرط‌بندی جدید واکاوی و ارزیابی نموده‌ایم. فصل چهارم نیز به نقد این دفاعیه اختصاص دارد. فرضیه اصلی رساله این است که کاربرد نظریه تعدی عملی در مسئله معقولیت باورهای دینی همواره به ترسیم معقولیت افزون‌تر این باورها منتهی نمی‌شود و لحاظ ابعاد دیگری از این نظریه می‌تواند خلاف این نتیجه را به دنبال داشته باشد. در نتیجه‌گیری نیز ادعا شده است که با طرح نظریه تعدی اخلاقی که حاصل تلفیق تعدی عملی و لحاظ پیامدهای اخلاقی باورها است می‌توان دستاوردهای نظریه تعدی عملی را در ترسیم معقولیت باورهای دینی موفقیت‌آمیز به شمار آورد.

در فصل دوم جهت بررسی ادعای مقدمه سوم مبنی بر وجود نسبت میان معقولیت عمل و حصول باور موجه، نظریه تعدی عملی را مورد بررسی قرار داده ایم. تعدی عملی نظریه‌ای در باب نقش و تأثیر امور عملی (نظیر تبعات عملی بر خطا بودن در یک باور) در معرفت به واسطه توجیه (تأثیر امور عملی بر میزان مورد نیاز از شواهد جهت حصول توجیه در صورت اذعان به آموزه خطاپذیری) است. خاستگاه این نظریه، نسبت این نظریه با آموزه خطاپذیری در معرفت، مباحث پیرامون استناد به شهودهای زبانی حاصل از مثال‌های بانک، استدلال برای تعدی عملی به واسطه اصول معرفت-عمل و معرفت-توجیه، بررسی چالش‌های پیش روی این نظریه و ارزیابی پاسخ به چالش‌ها از مباحث مطرح شده در این فصل است. همچنین نسبت اصل معرفت-عمل و مقدمه سوم نیز مد نظر قرار گرفته است. بنابر اصل معرفت-عمل: فاعل الف گزاره ج را می‌داند (یا باور موجه دارد که ج) تنها اگر الف معقول باشد چنان عمل کند که ج صادق است (شرط کافی). در راستای این اصل: اگر الف (بنابه شرایط خطیر مثلاً) معقول نباشد چنان عمل کند که ج صادق است یعنی الف نمی‌داند که ج. این نتیجه همان (یا به عبارتی عکس نقیض) مقدمه سوم دفاع عملی جدید است. اگر (الف) معقول نباشد که بر مبنای باور به عدم خدا (ج) عمل کند یعنی نمی‌تواند به عدم خدا (ج) باور موجه و به تبع معرفت حاصل کند.

در فصل سوم ابتدا بنابر قرائت سنتی شرط‌بندی، مقدمات اول و دوم دفاعیه عملی را مد نظر قرار داده‌ایم و سپس بنابر قرائت جدید، مقدمه پنجم و سیر از این مقدمه به نتیجه‌گیری را بررسی کرده ایم. بنابر صورت بندی متعارف شرط‌بندی، در شرایطی که شواهد متقنی در خصوص وجود یا عدم خدا در اختیار نداریم ناگزیر از شرط‌بندی بر یکی از دو گزینه وجود یا عدم خدا هستیم. شرط‌بندی بر وجود خدا به دلیل فزونی مزایای حاصل از خدا باوری معقول است. تبیین مقدمه اول: باور به وجود خدا به واسطه قرین بودن با باور به نامیرایی روح و امکان برخورداری از رستگاری ابدی دارای منافع نامتناهی است. این مسئله تأکید بر فزونی مضرات بر خطا بودن در باور به عدم خدا در قیاس با مضرات بر خطا بودن در باور به وجود خدا است که همان مقدمه اول دفاع عملی جدید است. تبیین مقدمه دوم: این مقدمه سنجش عمل معقول بر مبنای شرط‌بندی است. منظور از شرط‌بندی نوعی محاسبه

سود و زیان حاصل از انتخاب هر یک از دو گزینه پیش رو با در نظر گرفتن سود مورد انتظار و تبعات و پیامدهای عملی حاصل از آنها است. به دلیل تبعات زیانبار بر خطا بودن در باور به عدم خدا بواسطه خیر نامتناهی حیات ابدی، معقول نیست که بر مبنای چنین باوری عمل کنیم که این نتیجه نیز همان مقدمه دوم دفاع عملی جدید است. شرط‌بندی جدید با استناد به تعدی عملی از یک سو با تبیین نسبت میان ملاحظات عملی (شرایط خطیر) با توجیه معرفتی (شواهد مورد نیاز جهت حصول توجیه) سعی می‌کند بر شکاف معرفتی براهین عملی غلبه یابد و از سوی دیگر کیفیت توجیه باور به وجود و عدم خدا را بنابر اذعان به نوعی ناهمسانی معرفتی در جهت ترسیم برتری معرفتی خدا باوری نشان دهد. بر طبق این ناهمسانی به دلیل مضرات ناشی از احتمال خطا در خدا باوری در قیاس با خدا باوری، باور موجه (و به تبع معرفت) به عدم خدا دشوار تر از باور موجه به وجود خدا حاصل می‌شود. تبیین مقدمه پنجم (نامعقول بودن تعلیق باور به عدم خدا): تعلیق باور در شرایطی معقول است که تبعات عمل بر طبق باور غلط بالا باشد. اما می‌توان انواع شرایط خطیر عملی را از یکدیگر تفکیک کرد شامل: ۱- تبعات عمل طبق باور غلط ۲- تبعات ندامت از امکان از دست دادن مزایای عمل بر طبق صدق یک باور. از آنجایی که بنابر ساختار شرط‌بندی تبعات ندامت از عدم باور به خدا از تبعات بر خطا بودن در باور به وجود خدا بیشتر است بنابراین تعلیق باور به عدم خدا به لحاظ معرفتی غیر معقول است. تبیین سیر از مقدمه پنجم به نتیجه: ناهمسانی معرفتی به عنوان مبنایی در جهت گزینش آنچه می‌تواند به معرفت مبدل گردد دلیل مشخصا معرفتی است در تأیید باور مذکور. همچنین با در نظر گرفتن مسئله ارزش معرفت می‌توان نشان داد که ارجحیت داشتن حصول معرفت عاملی است در تأیید باور به آنچه می‌تواند مبدل به معرفت گردد.

نقد دفاعیه عملی در فصل چهارم با چالش در مقدمه اول این دفاعیه صورت گرفته است. پیش‌فرض غالب در باب منافع خدا باوری این است که صرفا امور دنیوی و متناهی است که در قیاس با منافع خدا باوری ناچیز است و به تبع فاقد هرگونه تبعات معرفت شناختی است. این پیش‌فرض را می‌توان با استناد به تعدی عملی تقویت کرد به‌طوری‌که ترجیح یا امید به صدق یک گزاره به دلیل تبعاتی که در زندگی افراد دارد به مثابه نوعی شرایط خطیر عملی، میزان توجیه مورد نیاز جهت موجه بودن در باور به خلاف آنچه را ترجیح می‌دهیم افزایش می‌دهد. مثال: ترجیح وجود خدا با توجه به مسئله خیریت مطلق الهی. حال سؤال این است که آیا امکان چنین سیر استدلالی بر ترجیح عدم خدا نیز ممکن است؟ استدلال بر امکان ترجیح عدم خدا با تکیه بر رویکرد ضد خدا باوری ممکن است. ادعای ضد خدا باوری این است که وجود خدا در برخی جنبه‌ها (قابل جمع نبودن وجود خدا با برخی ارزش‌های انکار ناپذیر) بدتر شدن جهان را به دنبال دارد. چنین ترجیحی اهمیت معرفت شناختی دارد به نحوی که می‌توان تأثیرات ترجیح عدم خدا را (حتی در مرتبه شخصی) با اتکاء به تعدی عملی (تأثیر شرایط خطیر عملی به‌ویژه در ارتباط با فاعل معرفت در فرایند حصول باور موجه) واجد اهمیت معرفت شناختی تلقی کرد که بر میزان موجه بودن در باور به عدم خدا در قیاس با باور به وجود خدا تأثیر مثبت دارد. استدلال بر ترجیح عدم خدا بر نقد شرط‌بندی پاسکال در شکل سنتی و جدید آن تأثیر دارد. تأثیر بر نقد قرائت سنتی این است که کلیت ادعای ناچیز بودن مزایای حاصل از شرط‌بندی بر عدم خدا در صورتی که خدا وجود نداشته باشد (با در نظر گرفتن معناداری و هدفمندی زندگی برخی انسان‌ها) نقض می‌شود. همچنین کلیت ادعای اندک بودن زیان ناشی از شرط‌بندی بر وجود خدا در صورتی که خدا وجود نداشته باشد نیز زیر سؤال می‌رود. اما تأثیر چنین ترجیحی بر نقد قرائت جدید، نقض ناهمسانی معرفتی را به دنبال دارد با اذعان به اینکه تبعات بر خطا بودن در باور به وجود خدا نیز می‌تواند (حداقل از منظر برخی انسان‌ها) قابل توجیه باشد.

اینکه کاربرد تعدی عملی در شرط‌بندی پاسکال با در نظر گرفتن تأثیر این نظریه بر تبیین نقش ترجیح عدم خدا در معقولیت باور به عدم خدا به ترسیم معقولیت افزون‌تر باور به وجود خدا منجر نمی‌شود آیا به این معنا است که باید چالش شکاف معرفتی در باب براهین عملی بر خدا باوری را پذیرفت؟ راه حل برخی از طرفداران تعدی عملی استناد به نوعی تعدی اخلاقی است که به نظر می‌رسد غلبه بر چالش شکاف معرفتی و ضد خدا باوری شخصی با توسل به تعدی اخلاقی ممکن است. بنابر تعدی اخلاقی در نظر گرفتن تبعات اخلاقی باور نیز اهمیت دارد بطوریکه اگر منافع و مزایای اخلاقی باور به یک گزاره در صورت صدق از مضرات اخلاقی باور به آن گزاره در صورت کذب بیشتر باشد میزان مورد نیاز شواهد جهت توجیه آن باور کمتر خواهد شد. از آنجایی که مزایای اخلاقی ترجیح خدا در صورت صدق از مضرات اخلاقی ترجیح خدا در صورت کذب بیشتر است بنابر تعدی اخلاقی ترجیح عدم خدا نمی‌تواند معقول تر بودن باور به عدم خدا را نتیجه دهد. در پایان دانشجو پیشنهادهایی نیز از برای تحقیقات دیگر ارائه نمود از جمله: تفصیل تعدی اخلاقی در نسبت با نظریه‌های اخلاق، بررسی نسبت میان تعدی عملی و نظریه تصمیم در صورت بندی مقدمه دوم شامل تبیین نسبت این مقدمه با نظریه تصمیم و نیز بررسی تبعات تلقی ضد خدا باوری بر امکان نقد شرط‌بندی اعم از قرائت سنتی و جدید با اتکا بر این نظریه. همچنین بررسی نسبت میان تعدی عملی با نسبی‌گرایی شامل تدقیق شرایط خطیر عملی فاعل معرفت.

پس از خطابۀ دانشجو، استادان داور نظرات خویش را بیان کردند. در ابتدا دکتر محمود مروارید، استاد داور مدعو، به بیان نظرات خود در باب رساله پرداخت. از نظر وی از جمله نقاط مثبت رساله این است که به موضوع مهم، جدید و در عین حال بسیار پیچیده‌ای پرداخته شده است. همچنین بررسی تبعات نظریۀ تعدی عملی در معرفت‌شناسی براهین عملی بر خداآوری و تلاش در جهت نقد چنین کاربردی نیز به خوبی گویای مساهمت دانشجو در بحث مذکور است. باین حال جهت ارتقاء رساله خوب است چند نکته کلی رعایت شود شامل: کوتاه‌تر کردن برخی جملات طولانی، نیاز برخی مطالب به توضیح بیشتر جهت برطرف ساختن برخی ابهامات و مشخص کردن اینکه دقیقاً کدام بخش از مباحث دیدگاه خود دانشجو است. وی در ادامه صحبت‌های خود، نقدها و پرسش‌هایی را در ارتباط با هر یک از فصل‌های رساله بیان کردند.

سپس دکتر حسین شقاقی، استاد داور داخلی، با اشاره به اینکه رساله از نقاط قوت بسیاری برخوردار است (نظیر اهمیت و جدید بودن موضوع، استفاده و ارجاع به منابع قابل توجه و دست اول و مشخص بودن سهم و مشارکت خود دانشجو در مباحث) و برای خود وی بسیار آموزنده بوده است و در حقیقت متنی در خور رساله دکتری است صحبت‌های خود را آغاز کرد. وی پس از ملاحظات در باب نگارش و ویرایش برخی از جملات به نکته‌ای درباره مسئله شرایط خطیر عملی اشاره کرد که حد و حدود آن می‌تواند بسته به میزان احتیاط افراد مختلف، متفاوت باشد. در ارتباط با شرط‌بندی توصیه کرد که تدقیق مفهوم خدا با تفصیل چالش‌خدايان بی شمار خوب است لحاظ گردد. همچنین اینکه نظریه تعدی عملی در باب اهداف عملی باور است در حالیکه شرط‌بندی مربوط به نتایج عملی باور هستند که این تفاوت باید مد نظر قرار گیرد.

پس از آن دکتر علی طاهری، دیگر استاد داور مدعو، نیز رساله را قوی و پر محتوا در قیاس با رساله‌های دکتری موجود توصیف کردند که به مباحث مهم، جدید و در خور توجهی در آن پرداخته شده است. با این حال برخی از قسمت‌ها را سنگین و نیازمند توضیحات بیشتر می‌دانستند. از نظر وی در برخی مواقع نام افرادی که به آراء آنها ارجاع داده شده در متن ذکر شده در حالیکه در برخی موارد دیگر ذکر نشده و خوب است در این خصوص شیوه واحدی رعایت شود. همچنین از آنجایی که موضوع رساله صرفاً پرداختن به نظریۀ تعدی عملی نیست چه بسا بسط تشریح این نظریه به کیفیتی که در رساله آمده لازم نباشد. در نهایت نیز توصیه داشتند دانشجو بهتر است در بیان نتیجه‌گیری و نظر خودتان صراحت بیشتری داشته باشد.

پس از بیان نظرات استادان داور، دانشجو در مورد برخی از پیشنهادات مطرح شده (نظیر کوتاه کردن برخی جملات طولانی، افزودن توضیحات بیشتر در مواردی که ابهام وجود دارد (همچون تلقی‌های مختلف از خطا پذیری و مشخص نمودن مقصود از امور عملی یا مطالب سنگین است) آنها را مفید دانست و گفت که در نسخه نهایی آنها را اعمال خواهد کرد. در پاسخ به اشکالات مطرح شده که اساتید داور مطرح کردند، در ابتدا در پاسخ به نکات دکتر مروارید در ارتباط با فصل اول اظهار داشت که مباحث رساله به‌طور خاص در باب باور موجه است و اگر در مواقعی به معرفت نیز اشاره شده است از این روست که فرض بر این است که اگر نشان داده شود که باور موجه حاصل نشده است این به تبع، عدم حصول معرفت را نیز در بر دارد. بر این مبنا نظریه‌پردازان تعدی عملی نیز تأثیر امور عملی بر معرفت را به‌واسطه تأثیر این امور بر باور موجه می‌دانند. در پاسخ به امکان حذف کلیات پژوهش نیز دانشجو به الزام رعایت شیوه‌نامه پژوهشگاه در خصوص نگارش تدوین رساله دکتری اشاره کرد که بر طبق آن فصل اول تنظیم شده است. در پاسخ به اشکالات فصل دوم و در ارتباط با این اشکال که اصل معرفت-عمل به تنهایی به مقدمه سوم منجر نمی‌شود، دانشجو توضیح داد که چنین نیست و با اینکه این اصل شرط کافی (و نه لازم) نسبت میان عمل عقلانی با معرفت است اما عکس نقیض آن دقیقاً همان مقدمه سوم است. علاوه بر این در تشریح این اصل، نظریه پردازان تعدی عملی خود به این نکته اشاره کرده‌اند که اگر بنا به شرایطی نتوان به نحو معقولی بر مبنای صدق گزاره‌ای عمل کرد یعنی نمی‌توان باور موجه به آن گزاره حاصل کرد. در پاسخ به اشکالات فصل سوم دانشجو تأکید کرد که تفاوت استدلال بنتون در شرط‌بندی جدید در قیاس با قرائت سنتی این است که از یک سو در پی تبیین نسبت میان ملاحظات عملی (شرایط خطیر) با توجیه معرفتی (شواهد مورد نیاز جهت حصول توجیه) و غلبه بر شکاف معرفتی با استناد به تعدی عملی است و از سوی دیگر با ترسیم ناهمسانی معرفتی در صدد نشان دادن برتری معرفتی باور به وجود خدا در قیاس با عدم خدا است. همچنین برخلاف تعدی عملی در مثال بانک ب، تعلیق باور را نیز با تفکیک انواع شرایط خطیر عملی و لحاظ منطق حاکم بر شرط‌بندی معقول نمی‌داند و بر این مبنا از منتفی بودن باور موجه به عدم خدا و نامعقول بودن گزینه تعلیق باور امکان حصول باور موجه به خدا را نتیجه می‌گیرد. در ارتباط با مبحث ارزش معرفت نیز درست است که تلاش در جهت حصول معرفت صرفاً نیمی از مقاصد معرفتی است و اجتناب از باوری که معرفت نیست نیز نیمه دیگر آن، با این حال با در نظر گرفتن ناهمسانی معرفتی، پیگیری هدف نخست معقول‌تر به نظر می‌رسد. در پاسخ به اشکال نخست فصل چهارم که به تفاوت میان تلقی کاهانی و شرط‌بندی اشاره دارد تأکید دانشجو بر این بود که سیر نقد دفاعیۀ عملی بدین صورت است

که همان‌طور که بنابر تعدی عملی می‌توان ترجیح وجود خدا را به واسطه تبعاتی که در زندگی خداپاوران دارد، دارای تبعات معرفت شناختی در موجه بودن در باور به وجود خدا به شمار آورد، بنابر تلقی کاهانی می‌توان ترجیح عدم خدا را نیز واجد تبعاتی در حیات برخی انسان‌ها به شمار آورد که در موجه بودن در باور به عدم خدا می‌تواند اثرگذار باشد. در پاسخ به اشکال دوم که با در نظر گرفتن سود نامتناهی حاصل از حیات ابدی به نظر می‌رسد که در نهایت مزایای حاصل از خداپاوری افزون‌تر است و بر این مینا نمی‌توان با استناد به تلقی کاهانی کلیت ادعای شرط‌بندی را نقض کرد نیز دانشجو به این مسئله اشاره نمود که باید این نکته را در نظر داشته باشیم که بنابر تلقی کاهانی حیات ابدی ممکن است از منظر برخی انسان‌ها ارزشمند نباشد بنابراین چنین نیست که در نهایت مزایای باور به خدا و رستگاری ابدی حاصل از آن از منظر همگانی واجد سود و مزایای فراوان به حساب آید. در ارتباط با اشکال دکنتر شقاقی در خصوص تفاوت میزان احتیاط افراد در شرایط خطیر عملی، دانشجو اظهار داشت که به این مسئله در فصل دوم در قسمت چالش باور اشاره شده و پاسخ به چنین اشکال احتمالی مد نظر قرار گرفته است. اما در خصوص تفاوت در اهداف و نتایج عملی در مثال‌های بانک و شرط‌بندی نیز دانشجو به این نکته اشاره نمود که اتفاقاً در ارتباط با کیفیت شرایط خطیر عملی مشابهت تامی میان این مثال‌ها و شرط‌بندی در قرأنت جدید آن وجود دارد. به طوریکه به همان دلیلی که بواسطه مضرات بر خطا بودن در مثال بانک ب نمی‌توان باور موجه به باز بودن بانک در روز بعد حاصل کرد، در شرط‌بندی نیز به خاطر مضرات بر خطا بودن در باور به عدم خدا نمی‌توان باور موجه به عدم خدا حاصل کرد. دانشجو در ادامه در پاسخ به توصیه دکنتر طاهری مبنی بر رعایت شیوه واحد در نام بردن از اشخاصی که از آنها مطالبی نقل می‌شود دانشجو توضیح داد که در مواقعی که تقریر دیدگاه فردی اهمیت زیادی داشته و نقل مطالب به لحاظ کمی نیز قابل توجه بوده و نام فرد مذکور ذکر شده، ولی در غیر این صورت نام افراد قید نشده است. همچنین درباره بسط بیش از نیاز دیدگاه تعدی عملی نیز دانشجو به این نکته اشاره نمود. از آنجایی که مهمترین مقدمه و مبنای دفاع عملی جدید و به تبع مسئله محوری رساله به نظریه تعدی عملی مربوط می‌شود چه بسا نیاز بود که تشریح این دیدگاه با جزئیات و تفصیل بیشتری همراه باشد. اما در ارتباط با صراحت در بیان نتیجه نیز دانشجو توضیح داد: همان‌طور که در فرضیه اصلی هم بیان شده است نتیجه نهایی اذعان به عدم توفیق تعدی عملی در ترسیم معقولیت افزون‌تر باورهای دینی است و اشاره به راه حل احتمالی تعدی اخلاقی صرفاً فتح بابی به یک مبحث مهم دیگر است و ممکن است راه حلی برای نقد این رساله به کاربرد تعدی عملی در معرفت‌شناسی دینی باشد.

پس از پاسخ‌های دانشجو، دکنتر ابراهیم آزادگان، استاد راهنما، به توضیحاتی در باره طرح نظریه تعدی اخلاقی در پایان رساله اشاره کرد. وی هدف از طرح این نظریه در قسمت نتیجه‌گیری را صرفاً نوعی معرفی مقدماتی این بحث توصیف کرد که قطعاً شرح تفصیلی آن نیازمند تدقیق‌های بیشتری است. همچنین استاد مشاور، دکنتر محسن زمانی، نیز درباره شیوه نگارش رساله و اینکه هر فصل با طرح مسئله و شرح مختصر آن آغاز شده است، توضیح داد که شاید چنین روشی بعضاً شائبه تکرار را به وجود بیاورد اما جهت ترسیم نقشه راه و اینکه در حال حاضر در چه قسمتی از بحث قرار داریم و قرار است به کجا برویم، بسیار مهم و راهگشاست.

در پایان جلسه، هیأت داوران و اساتید راهنما و مشاور به شور نشسته و با اعطای نمره ۱۹/۲۵ و درجه عالی به رساله دانشجو، وی را دانش‌آموخته مقطع دکتری در رشته فلسفه دین تشخیص دادند.

انتصاب

دکنتر قبادی، رئیس پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، طی حکمی

دکنتر سلمان صادقی‌زاده را به سمت سرپرست مدیریت فرهنگی

منصوب کرد.

چشمه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

مرکز دائرۃ المعارف بزرگ اسلامی
مرکز پژوهشی ایرانی و اسلامی

فرهنگستان زبان و ادب فارسی

بنیاد ایران شناسی

کتابخانه مرکزی

مکتبہ نیشنل پبلیشرز ایچ افشار
پیر و بکر گزدر، انعام پورہ، کراچی
۱۳۷۸ھ

نام آوران فرهنگی و ادبی معاصر ایران

محورهای همایش:

* ایرج افشار و احیای میراث‌های کهن و معاصر ایران

* ایرج افشار و مطالعات ادبی

* ایرج افشار و مطالعات ایران شناسی

*** ایرج افشار و کتاب شناسی و فهرست نگاری**

*** ایرج افشار و نشریات و مجلات**

* ایرج افشار و مستشرقان

* ایرج افشار و عکس‌های ایران

* زندگی و سلوک اجتماعی و فرهنگی ایرج افشار

* موقوفات افشار

آخرین مهلت ارسال اصل مقالات: ۱ بهمن ماه ۱۳۹۸

تاریخ برگزاری همایش: ۴ اسفندماه ۱۳۹۸

نشانی رایانامه: naamavaran1@yahoo.com

نشانی سامانه همایش: <http://namavaran1.ihcs.ac.ir>

نشانی دبیرخانه: تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پژوهشکده زبان و ادبیات

• ٩٢٢٩٠٢١٠٠٤ : تلفن تماس:

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام

پژوهشکده مطالعات قرآنی با همکاری

انجمن ایرانی مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی برگزار می کنند:

اولین کنفرانس بین المللی مطالعات قرآنی

۵ و ۶ اسفند ۱۳۹۸

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
تهران، ایران

First International Conference on Qur'anic Studies
2020 February 25-24
Institute for Humanities and Cultural Studies
Tehran, Iran

معموره:

قرآن و محیط دینی آن

تاریخ فهم و پذیرش قرآن از ابتدا تا عصر حاضر

رویکردهای ادبی، تاریخی- انتقادی و تطبیقی به قرآن

تاریخ تحقیقات و مباحث روش شناختی در مطالعات قرآنی

مخطوطات قرآنی

- The Qur'an and its religious milieu
- The reception history of the Qur'an, from the beginnings to modern times
- Literary, historical-critical, and comparative approaches to the Qur'an
- The history of scholarship and methodological issues in Qur'anic studies
- Qur'anic manuscripts

مهلت ارسال چکیدهها: ۲۴ آبان ۹۸

2019 ,15 Submission Deadline: November

The organizing committee will send notification of acceptance for
2019 ,15 abstracts on December

a.vahidnia@ihcs.ac.ir

gmail.com@quranicstudies2020

<http://www.ihcs.ac.ir/quranicstudies/fa>

مدیر مسئول: سیدمحسن علوی پور

سر دبیر: حوریه احدی

دبیر تحریریه: شهرام اصغری

هیأت تحریریه: محسن باباخانی، مجید زارع، سعیده زندی و صادق کیا

ravabet1@ihcs.ac.ir

www.ihcs.ac.ir

پیام رسانها: @ihcss, @pajoheshgah